

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 05
Rotel 0502

DOM
2022-04-14
Stockholm

Mål nr
B 822-20

Sid 1 (17)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Falu tingsrätts dom den 16 december 2019 i mål nr B 1462-18, se bilaga A

PARTER (antal tilltalade 2)

Klagande (Åklagare)

Kammaråklagare Gunnar Jonasson
Åklagarmyndigheten
Nationella åklagaravdelningen
Riksenheten för Miljö- och Arbetsmiljömål

Klagande (Målsägande)

1. Helena Sorokin Ekenstein
Nisshyttan 9
783 90 Säter

2. Stina Ekenstein
Samma adress

3. Jennifer Ekenstein
Stocksbro 74
783 92 Stora Skedvi

4. Ida Ekenstein
Knutsbo 25
783 90 Säter

Ombud och målsägandebiträde för 1–4: Advokat Lina Staaf Stigsson
Advokaterna Bergh & Staaf KB
Kyrkogatan 6
792 30 Mora

Motpart (Tilltalad)

Leif MAGNUS Bohman, 19680731-7190
Lingärdesvägen 19
775 50 Krylbo

Ombud och offentlig försvarare: Advokat Catharina Wikner
Advokaterna Wikner & Wikner AB
Slaggatan 13
791 71 Falun

SAKEN

Arbetsmiljöbrott

Dok.Id 1578837

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290	Birger Jarls Torg 10	08-561 670 00		måndag – fredag
103 17 Stockholm		08-561 672 90		09:00–16:30
		E-post: svea.hovratt@dom.se		
		www.svea.se		

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten ändrar tingsrättens dom på så sätt att hovrätten
 - a) dömer Magnus Bohman för arbetsmiljöbrott enligt 3 kap. 7 § första stycket och 10 § brottsbalken,
 - b) bestämmer påföljden till villkorlig dom och 80 dagsböter om 590 kr,
 - c) förpliktar Magnus Bohman att ersätta staten med 60 000 kr avseende kostnaden för den offentliga försvararen vid tingsrätten.
 2. Magnus Bohman ska betala en avgift om 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.
 3. Lina Staaf Stigsson får ersättning av staten med 56 229 kr. Av beloppet avser 32 445 kr arbete, 9 240 kr tidsspillan, 3 298 kr utlägg och 11 246 kr mervärdesskatt. Staten ska slutligt stå för den kostnaden.
 4. Catharina Wikner får ersättning av staten med, rätt räknat, 41 591 kr. Av beloppet avser 28 840 kr arbete, 2 835 kr tidsspillan, 1 598 kr utlägg och 8 318 kr mervärdesskatt. Magnus Bohman ska ersätta staten för denna kostnad.
 5. Det som tingsrätten har beslutat om sekretess ska fortsätta att gälla.
 6. Bestämmelserna i 21 kap. 1 § och 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen ska fortsätta att vara tillämpliga på de uppgifter som lagts fram vid hovrättens huvudförhandling inom stängda dörrar och som finns intagna i tingsrättens aktbilaga 15 s.1–23.
-

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Falu tingsrätts dom den 16 december 2019 i mål nr B 1462-18, se bilaga A

PARTER (antal tilltalade 2)

Klagande (Åklagare)

Kammaråklagare Gunnar Jonasson
Åklagarmyndigheten
Nationella åklagaravdelningen
Riksenheten för Miljö- och Arbetsmiljömål

Klagande (Målsägande)

1. Helena Sorokin Ekenstein
Nisshyttan 9
783 90 Säter

2. Stina Ekenstein
Samma adress

3. Jennifer Ekenstein
Stocksbro 74
783 92 Stora Skedvi

4. Ida Ekenstein
Knutsbo 25
783 90 Säter

Ombud och målsägandebiträde för 1–4: Advokat Lina Staaf Stigsson
Advokaterna Bergh & Staaf KB
Kyrkogatan 6
792 30 Mora

Motpart

Aktiebolaget Grytnäs Gräv, 556289-6943
Box 174
774 24 Avesta

Ombud och offentlig försvarare: Advokat Catharina Wikner
Advokaterna Wikner & Wikner AB
Slaggatan 13
791 71 Falun

SAKEN

Företagsbot

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten ändrar tingsrättens dom på så sätt att hovrätten
 - a) med stöd av 36 kap. 7 § brottsbalken ålägger Aktiebolaget Grytnäs Gräv att betala företagsbot med 1 000 000 kr, och
 - b) förpliktar Aktiebolaget Grytnäs Gräv att ersätta staten med 85 000 kr avseende kostnaden för den offentliga försvararen vid tingsrätten.
 2. Beträffande ersättning till Lina Staaf Stigsson, se punkten 3 i domslutet på s. 2 i hovrättens dom.
 3. Catharina Wikner får ersättning av staten med, rätt räknat, 41 591 kr. Av beloppet avser 28 840 kr arbete, 2 835 kr tidspillan, 1 598 kr utlägg och 8 318 kr mervärdes-skatt. Aktiebolaget Grytnäs Gräv ska ersätta staten för denna kostnad.
-

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Åklagaren har yrkat att hovrätten ska döma Magnus Bohman för arbetsmiljöbrott, grovt brott, i enlighet med åtalspunkten 1 i tingsrättens domsbilaga 1 och ålägga Aktiebolaget Grytnäs Gräv (Grytnäs Gräv) företagsbot om 1 500 000 kr.

Helena Sorokin Ekenstein, Stina Ekenstein, Jennifer Ekenstein och Ida Ekenstein har yrkat att hovrätten ska bifalla deras skadeståndsyrkanden.

Magnus Bohman och Grytnäs Gräv har motsatt sig att tingsrättens dom ändras.

Åklagaren har justerat grunden för yrkandet om företagsbot i enlighet med följande.
Ovan angivet brott under åtalspunkten 1 har begåtts av Magnus Bohman eller annan företrädare eller anställd i Aktiebolaget Grytnäs Gräv som i sin befattning och/eller genom delegation och/eller genom sitt faktiska handlande haft ansvar för arbetsmiljöuppgifter i bolaget. Brottet har begåtts i bolagets näringsverksamhet.

Bolaget har inte gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten och brottet har begåtts av person i ledande ställning, grundad på befogenheter att företräda bolaget eller fatta beslut på bolagets vägnar, eller av person som annars haft ett särskilt ansvar för tillsyn eller kontroll i verksamheten.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Utredningen i hovrätten

Parterna har åberopat i huvudsak samma utredning som vid tingsrätten.

Ytterligare frågor har ställts till Magnus Bohman samt till vittnena Sandra Sjögren och Leif Lindström.

Frågorna i målet

Inledningsvis redogörs för de arbetsmiljörättsliga regler som är relevanta i målet. Sedan följer en redovisning av den arbetsmiljöplan som togs fram inför Grytnäs Grävs arbete på den arbetsplats där Thomas Ekenstein miste livet vid en olycka den 19 februari 2018. Därefter redovisas förhållandena och arbetsmiljöarbetet på arbetsplatsen. Avslutningsvis prövar hovrätten om Magnus Bohman har gjort sig skyldig till den åtalade gärningen och om Grytnäs Gräv ska åläggas företagsbot samt frågan om skadestånd.

Reglerna om arbetsgivarens ansvar i fråga om arbetsmiljö

Av 3 kap. 7 § första stycket och 10 § brottsbalken framgår att den som av oaktsamhet åsidosatt vad som i enlighet med arbetsmiljölagen (1977:1160) ålegat honom till förebyggande av olycksfall och därigenom orsakat annans död, döms för arbetsmiljöbrott. I 3 kap. 7 § andra stycket brottsbalken anges vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt.

Enligt 3 kap. 2 § första stycket arbetsmiljölagen ska en arbetsgivare vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att en arbetstagare utsätts för ohälsa eller olycksfall. En utgångspunkt ska därvid vara att allt sådant som kan leda till ohälsa eller olycksfall ska ändras eller ersättas så att risken för ohälsa eller olycksfall undanröjs.

Vidare föreskrivs i 3 kap. 2 a § första stycket arbetsmiljölagen att arbetsgivaren systematiskt ska planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att arbetsmiljön uppfyller föreskrivna krav på en god arbetsmiljö. Arbetsgivaren ska fortlöpande undersöka riskerna i verksamheten och vidta de åtgärder som föranleds av detta.

Arbetsgivare ska dessutom enligt 3 kap. 3 § första stycket arbetsmiljölagen se till att arbetstagaren får god kännedom om de förhållanden under vilka arbetet bedrivs och att arbetstagaren blir upplyst om de risker som kan vara förenade med arbetet. Arbetsgivare ska förvissa sig om att arbetstagaren vet vad han har att iaktta för att undgå

riskerna i arbetet och se till att endast arbetstagare som har fått tillräckliga instruktioner får tillträde till områden där det finns en påtaglig risk för ohälsa eller olycksfall.

Arbetsgivarens skyldigheter konkretiseras och utvecklas i Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS).

I 7 § AFS 2001:1, som avser systematiskt arbetsmiljöarbete, finns kompletterande föreskrifter om arbetsgivarens skyldighet att se till att arbetstagaren har tillräckliga kunskaper om riskerna i arbetet. Enligt 8 § ska arbetsgivaren regelbundet undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för att någon kan komma att drabbas av ohälsa eller olycksfall i arbetet. Riskbedömningen ska dokumenteras skriftligt.

I AFS 1999:3 finns föreskrifter och allmänna råd för byggnads- och anläggningsarbeten. Vissa av dessa föreskrifter rör sådana markarbeten som Grytnäs Gräv utförde vid olyckstillfället. Av 8 § framgår att den som låter utföra ett anläggningsarbete ska se till att det upprättas en arbetsmiljöplan. Enligt de allmänna råden till 8 § är syftet med arbetsmiljöplanen bl.a. att få en grund för hur arbetsmiljöarbetet ska bedrivas samt att, i fråga om arbeten med särskild risk, erbjuda lösningar för hur förväntade faror ska kunna undvikas.

Enligt 3 kap. 6 § första stycket 3 arbetsmiljölagen ska den som låter utföra ett byggnads- eller anläggningsarbete utse en lämplig byggarbetsmiljösamordnare för utförande av arbetet (en s.k. BAS-U). Av 3 kap. 7 b § och 7 f § framgår vilka arbetsuppgifter som följer med rollen som BAS-U. Den som har utsetts till BAS-U ska bl.a. se till att samordna arbetet med att förebygga risker för ohälsa och olycksfall på arbetsstället samt se till att ansvaret för de speciella skyddsanordningar som kan behövas för ett visst arbete klargörs. I 14 § AFS 1999:3 anges att byggarbetsmiljösamordnaren ska göra de anpassningar av arbetsmiljöplanen som kan komma att behövas med hänsyn till hur arbetet fortskrider och till de eventuella förändringar som har skett.

I 72 § AFS 1999:3 föreskrivs att markarbeten ska planeras och genomföras så att stabiliteten i marken blir tillräcklig med hänsyn till de belastningar den kan komma att

utsättas för. Risken för ras, jordskred, bottenuppträckning eller andra oplanerade förändringar hos marken samt risken för översvämning ska förebyggas.

Vidare gäller enligt 74 § AFS 1999:3 att stödkonstruktioner ska användas vid schaktning om inte risken för ras som kan orsaka ohälsa eller olycksfall bedöms som obefintlig samt att schakten alternativt får utföras med släntlutning. Stödkonstruktioner eller släntlutningar ska utföras så att säkerheten mot ras eller andra oplanerade förändringar i marken blir betryggande med hänsyn till de belastningar som finns.

I de allmänna råden som gäller tillämpningen av 72 och 74 §§ anges att det av arbetsmiljöplanen ska framgå vilka särskilda åtgärder som behöver vidtas. Vid större schaktdjup och vid markförhållanden som kan förväntas medföra svårigheter är det viktigt att behovet av släntlutningar, stödkonstruktioner eller andra förstärkningsåtgärder beräknas och bedöms innan markarbetena påbörjas. Denna beräkning och bedömning bör utföras av någon som har erforderliga geotekniska kunskaper. Vid schaktning av sådan omfattning att det finns risk för personskada om ras inträffar är det viktigt att fortlöpande kontrollera marken omkring schaktet med avseende på sättningar eller sprickor.

Slutligen gäller enligt 76 § AFS 1999:3 att om stödkonstruktioner eller släntlutning behövs enligt 74 §, får schaktningsarbete påbörjas och utföras endast under ledning av en kompetent person.

Hedemora Energis arbetsmiljöplan

Vid olyckstillfället utförde Grytnäs Gräv på uppdrag av Hedemora Energi AB anläggningsarbeten vid Broån i Hedemora. Arbetet innefattade att anlägga en avloppsledning. Ett s.k. startmöte för entreprenaden hölls den 15 december 2017. Vid detta möte representerades Hedemora Energi av bl.a. Sandra Sjögren medan Grytnäs Gräv företrädades av verkställande direktören Magnus Bohman och arbetsledaren Leif Lindström. Under startmötet överlämnade Hedemora Energi den arbetsmiljöplan som redovisats på s. 12 f. i tingsrättens dom. Av arbetsmiljöplanen framgår att Grytnäs Gräv var arbetsmiljösamordnare. Arbetsmiljöplanen undertecknades den 18 december 2017 för

Grytnäs Grävs räkning av Leif Lindström i egenskap av kontaktperson. Genom detta övertog Grytnäs Gräv ansvaret för arbetsmiljöplanen i egenskap av BAS-U, dvs. som byggarbetsmiljösamordnare för utförandet av arbetet.

I arbetsmiljöplanen redovisades de risker som Hedemora Energi hade identifierat under projekteringen av arbetet. Det nämndes bl.a. att arbeten skulle utföras som innebar risk för att begravas under jordmassor. Under rubriken Åtgärder mot risk för att begravas under jordmassor eller för att sjunka ner i lös mark angavs att det rörde sig om arbete i schaktgrop samt att krosskada och kvävning var tänkbara skador. Vidare angavs att det fanns risk för jordras i bl.a. schakt som utförts med för brant släntlutning och, med hänvisning till 72 § AFS 1999:3, att entreprenören skulle kontrollera risk för skred. I planen redovisades vilka säkerhetsförberedelser som gällde för arbetet. Bland dessa kan särskilt nämnas följande: *”Är släntlutningen inte tillräcklig för att garantera rasrisk så ska skyddsutrustning såsom spontlåda eller likvärdigt användas./Nivåskillnader spont vid behov för att säkra från ras”*. Avslutningsvis hänvisades till *”Handboken schakta säkert”*, vilken är en vägledning som har tagits fram i branschen för att åstadkomma en säkrare arbetsmiljö i arbeten med schaktning.

Förhållandena och arbetsmiljöarbetet på arbetsplatsen

Det första byggmötet hölls den 24 januari 2018. Enligt protokollet från detta möte hade grävarbetena inletts den 15 januari 2018. Drygt en månad senare, den 19 februari 2018, avled Thomas Ekenstein av de skador som han fick när ena sidan av schaktet rasade in och han som en följd av det begravdes under jordmassorna.

På den plats där Thomas Ekenstein arbetade då raset inträffade var schaktet drygt fyra meter djupt och ca 2,8 meter brett. Thomas Ekenstein var ensam i schaktgropen. Några arbetskamrater stod ovanför, vid sidan av schaktgropen. Det fanns två spontkassetter i närheten av schaktet men dessa användes inte vid olyckstillfället. Spontkassett, även kallad schaktsläde eller spontlåda, är en flyttbar stödkonstruktion som fungerar som skydd vid ras i ett schakt. Trots att Thomas Ekenstein vid olyckstillfället arbetade utan sådant skydd, fanns det inte någon släntlutning mot schaktet. Av de fotografier som har åberopats framgår att schaktets väggar var vertikala, vilket ökade risken för ras.

Flera av de vittnen som hörts i målet har berättat att de aktuella grävarbetena var särskilt – och på vissa sträckor extremt – riskfyllda, bl.a. som en följd av att det på grund av markförhållandena inte gick att släntluta tillräckligt. Det är därför uppenbart att Thomas Ekenstein, i linje med vad som föreskrivits i arbetsmiljöplanen, borde ha arbetat i skydd av en spontkassett vid olyckstillfället. Genom förhören med de personer som tillsammans med Thomas Ekenstein arbetade på olycksplatsen har det emellertid framkommit att de själva bedömde om spontkassett skulle användas under arbeten på någon viss sträcka eller om det inte behövdes. Det innebär att arbetena bedrevs i strid med såväl arbetsmiljöplanen som föreskriften i 72 § och även mot 74 § AFS 1999:3, där det anges att stödkonstruktioner ska användas vid schaktning om inte risken för ras som kan orsaka ohälsa och olycksfall bedöms som obefintlig eller schakten utförs med släntlutning. Med hänsyn till det aktuella schaktets djup och det förhållandet att det helt saknades släntlutning är det klarlagt att risken för ras som kunde orsaka ohälsa och olycksfall inte var obefintlig vid olyckstillfället.

Av det anförda framgår att de anställda saknade tillräckliga kunskaper om vilka risker som var förenade med arbetena samt att de inte hade fått nödvändiga instruktioner från sin arbetsgivare, dvs. Grytnäs Gräv, om hur arbetet skulle utföras på ett säkert sätt, vilket står i strid med 3 kap. 3 § första stycket arbetsmiljölagen och 7 § AFS 2001:1.

Grytnäs Gräv, som övertagit ansvaret för arbetsmiljöplanen, har i nu angivna avseenden inte följt de säkerhetsanvisningar som gavs i den. Det är vidare klarlagt att bolaget, i strid med 8 § AFS 2001:1, har underlåtit att regelbundet bedöma riskerna på den aktuella arbetsplatsen och, i strid med 14 § AFS 1999:3, i sin egenskap av BAS-U göra behövliga anpassningar i arbetsmiljöplanen. Grytnäs Gräv har, som åklagaren gjort gällande, inte vidtagit några åtgärder för att förebygga rasrisken i den del av schaktet där Thomas Ekenstein arbetade vid olyckstillfället.

Sammanfattningsvis har bolaget åsidosatt de skyldigheter som följer av bestämmelserna i 3 kap. 2, 2 a och 3 §§ arbetsmiljölagen samt de nu angivna föreskrifterna, vilka åklagaren har hänfört sig till i hovrätten.

Åklagaren har vidare hävdade att det utgjort en brist att det på arbetsplatsen inte fanns en person med kunskap om geologiska förhållanden som var utsedd att leda arbetet. Detta är emellertid inte ett krav och mot bakgrund av vad som framkommit om de synliga och uppenbart riskfyllda markförhållandena kan det inte anses som en brist att det saknades en sådan person på arbetsplatsen.

Skuld och rubricering

Har Magnus Bohman haft ett arbetsmiljöansvar?

Frågan är om Magnus Bohman har haft ett arbetsmiljöansvar för det arbete som Thomas Ekenstein utförde då han förolyckades.

Arbetsgivarens ansvar för arbetsmiljön bärs i första hand av den högste chefen, som i detta fall var Magnus Bohman. Vid tidpunkten för olyckan var han verkställande direktör i Grytnäs Gräv.

De arbetsuppgifter som rör arbetsmiljön kan emellertid delegeras. För att en delegering ska godtas krävs att det genom den har klargjorts vem som i olika avseenden bär ansvaret för att arbetsmiljölagstiftningens bestämmelser följs. Kravet på tydlighet gör sig gällande med allt större styrka ju längre ner i beslutskedjan som delegering sker och följden av en otydlig delegering är att ansvaret ligger kvar på den närmast högre nivån.

Vidare gäller som förutsättning för att en delegering ska få betydelse i straffrättsligt hänseende att det finns ett behov av delegering, att det med delegeringen av uppgiften följer tillräckliga beslutsbefogenheter och att den till vilken delegering sker har den erfarenhet och det kunnande som behövs för uppgiften.

Även utan uttrycklig delegering kan underställda befattningshavare, t.ex. en förman eller en arbetsledare, ha ett visst ansvar för säkerheten på en arbetsplats om det följer av deras arbetsuppgifter eller ställning att de har ett sådant faktiskt ansvar. (Se prop. 1976/77:149 s. 373 samt NJA 2004 s. 34, NJA 2004 s. 80 och NJA 2004 s. 126.)

Magnus Bohman har även i hovrätten invänt i första hand att Thomas Ekenstein avlidit till följd av en olycka som inte orsakats av någons vållande. I andra hand har Magnus Bohman hävdad att han inte haft något ansvar för arbetsmiljön i det aktuella projektet eftersom han hade delegerat detta ansvar till arbetsledaren Leif Lindström. Enligt Magnus Bohman har han kvar sitt arbetsmiljöansvar i vissa projekt men i detta fall hade arbetsmiljöansvaret delegerats till Leif Lindström genom dennes arbetsbeskrivning och genom att Leif Lindström tog över ansvaret som BAS-U då han skrev under arbetsmiljöplanen för det aktuella projektet.

Den arbetsbeskrivning som Magnus Bohman har hänvisat till avser både arbetsledare, som Leif Lindström var, och platschefer. Arbetsbeskrivningen är generellt utformad och redovisar punktvis och i allmänna ordalag vad en arbetsledare och platschef ska göra. I den andra punkten anges *"Arbetsmiljöansvarig enligt BAS U som delegeras från arbetschef"*. Av organisationsschemat för Grytnäs Gräv framgår att arbetschef är en syssla som är sidoordnad med arbetsledarens och att Magnus Bohman inte är arbetschef utan verkställande direktör. Oavsett detta är arbetsbeskrivningen inte utformad så att de arbetsuppgifter som rör arbetsmiljön på ett tillräckligt tydligt sätt har delegerats till Leif Lindström genom den.

Frågan är då om dessa arbetsuppgifter har delegerats från Magnus Bohman till Leif Lindström genom att han skrivit under arbetsmiljöplanen för det aktuella projektet.

Av utredningen framgår att Hedemora Energi utsett Grytnäs Gräv som BAS-U för projektet. Grytnäs Gräv har därmed haft arbetsmiljöansvaret för de arbeten som utförts vid olyckstillfället. Det förhållandet att Leif Lindström i egenskap av kontaktperson har undertecknat arbetsmiljöplanen innebär inte att Magnus Bohman har delegerat de arbetsuppgifter som rör arbetsmiljön, och därmed arbetsmiljöansvaret, till Leif Lindström. Att Leif Lindström, och möjligen någon annan, kan ha trott att han genom undertecknandet åtagit sig rollen som BAS-U leder inte till någon annan bedömning.

Sammanfattningsvis är det inte visat att Magnus Bohman vare sig skriftligen eller muntligen har delegerat de uppgifter som rör arbetsmiljön på den aktuella arbetsplatsen, och därmed ansvaret för att dessa arbetsuppgifter utfördes på ett korrekt sätt,

till Leif Lindström eller någon annan arbetstagare i Grytnäs Gräv. Omständigheterna har inte heller varit sådana att Leif Lindström utan uttrycklig delegering och endast på grund av sin roll som arbetsledare haft ett särskilt ansvar för säkerheten på arbetsplatsen. Arbetsmiljöansvaret för projektet har därmed legat kvar hos Magnus Bohman i hans egenskap av verkställande direktör i bolaget.

Har det funnits brister i arbetsmiljöarbetet som kan läggas Magnus Bohman till last?

Enligt åtalet har Magnus Bohman av oaktsamhet underlåtit att

- kontrollera att de riskreducerande åtgärder som anvisats i upprättad och övertagen arbetsmiljöplan vidtagits,
- se till att arbetstagarna fått de kunskaper och instruktioner som krävts för arbetets säkra utförande, och
- se till att en person med kunskap om geotekniska förhållanden varit utsedd att leda arbetet på platsen.

Som redan angetts kan det inte ses som en brist att det saknats en person med kunskap om geologiska förhållanden som varit utsedd att leda arbetet på olycksplatsen. Något straffrättsligt ansvar för Magnus Bohman kan därför inte komma i fråga i det avseendet.

När det därefter gäller vad som i övrigt lagts Magnus Bohman till last är det som framgått utrett att det fanns brister i Grytnäs Grävs arbetsmiljöarbete i enlighet med vad som påståtts i åtalet. Magnus Bohman har i egenskap av verkställande direktör i bolaget haft ansvaret för arbetsmiljön. Det är klarlagt att han har känt till vilka risker som fanns med det aktuella arbetet och de krav som arbetsmiljölagstiftningen ställer upp. Trots detta har han underlåtit att kontrollera att de riskreducerande åtgärder som anvisats i den arbetsmiljöplan som Grytnäs Gräv övertagit utförts samt underlåtit att se till att arbetstagarna fått de kunskaper och instruktioner som krävts för att arbetet skulle utföras säkert. Magnus Bohman har därigenom av oaktsamhet åsidosatt vad som i enlighet med arbetsmiljölagen ålegat honom för att förebygga ohälsa och olycksfall.

För att Magnus Bohman ska kunna dömas för brott krävs att den oaktsamhet som ligger honom till last har föranlett Thomas Ekensteins död. Eftersom det är fråga om underlåtenhet från Magnus Bohmans sida blir det fråga om en hypotetisk bedömning av orsakssambandet. Om det vid den hypotetiska bedömningen framstår som i hög grad sannolikt att effekten, dvs. Thomas Ekensteins död, skulle ha uteblivit om Magnus Bohman hade handlat som han borde ha gjort, får det anses föreligga tillräckligt orsakssamband (jfr NJA 2007 s. 369).

Av utredningen framgår att Thomas Ekenstein avled som en direkt följd av de skador som han fick vid olyckan. Om Magnus Bohman hade kontrollerat och därigenom sett till att det på arbetsplatsen användes skyddsutrustning i den utsträckning som arbetsmiljölagstiftningen föreskriver samt att arbetstagarna fått tillräcklig kunskap om riskerna i arbetet och tillräckliga instruktioner för hur arbetet skulle utföras, framstår det som i hög grad sannolikt att skyddsutrustning skulle ha använts och att Thomas Ekenstein inte skulle ha förolyckats vid raset. Det finns därför ett tillräckligt orsakssamband mellan den oaktsamhet som ligger Magnus Bohman till last och Thomas Ekensteins dödsfall. Magnus Bohman ska därför dömas för arbetsmiljöbrott. Den omständigheten att det, som Magnus Bohman har invänt, rört sig om en olyckshändelse leder inte till någon annan bedömning.

Det har inte varit fråga om ett medvetet risktagande från Magnus Bohmans sida. Vid en samlad bedömning saknas det skäl att rubricera gärningen som grovt brott.

Tingsrättens dom ska ändras i enlighet med detta.

Påföljd

Straffvärdet för den gärning dom Magnus Bohman har gjort sig skyldig till motsvarar fyra månaders fängelse.

Det saknas anledning att befara att Magnus Bohman kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet. Påföljden ska därför bestämmas till villkorlig dom, som ska förenas med 80 dagsböter.

Företagsbot

Magnus Bohman har gjort sig skyldig till arbetsmiljöbrott i den näringsverksamhet som bedrivs av Grytnäs Gräv. Det är föreskrivet strängare straff än penningböter för brottet.

Av utredningen framgår att Grytnäs Gräv inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottet. Dessutom har Magnus Bohman haft en ledande ställning i företaget grundad på befogenhet att företräda bolaget. Grytnäs Gräv ska därför åläggas företagsbot med stöd av 36 kap. 7 § första stycket brottsbalken.

Enligt 36 kap. 8 § andra stycket brottsbalken ska det bestämmas ett sanktionsvärde om lägst 5 000 kr och högst tio miljoner kr. Sanktionsvärdet ska bestämmas med utgångspunkt i straffvärdet för den samlade brottsligheten. Särskild hänsyn ska tas till den skada eller fara som brottsligheten inneburit samt till brottslighetens förhållande till verksamheten. I 8 § tredje stycket anges att företagsboten som huvudregel ska fastställas till ett belopp som motsvarar sanktionsvärdet.

Det brott som ligger till grund för åklagarens yrkande om att Grytnäs Gräv ska åläggas företagsbot har fått till följd att Thomas Ekenstein avlidit. I försvårande riktning talar att det varit fråga om en allvarlig brist i verksamhet som varit särskilt riskfylld och som dessutom varit en del av bolagets kärnverksamhet. I mildrande riktning talar att det inte har varit fråga om ett medvetet risktagande. Åklagaren har ansett att företagsboten, för det fall Magnus Bohman döms för arbetsmiljöbrott som inte bedöms som grovt brott, ska bestämmas till en miljon kr. Hovrätten ansluter sig till den bedömningen. Det innebär att Grytnäs Gräv ska åläggas att betala en företagsbot om en miljon kr. Tingsrättens dom ska ändras i enlighet med detta.

Skadestånd

Enligt 5 kap. 2 § första stycket 3 skadeståndslagen ska, om en personskada har lett till döden, ersättning betalas för sådan personskada som till följd av dödsfallet drabbat någon som stod den avlidne särskilt nära. I 5 kap. 1 § första stycket 3 skadeståndslagen

anges att skadestånd till den som har tillfogats personskada omfattar ersättning för bl.a. fysiskt och psykiskt lidande av övergående natur (sveda och värk).

Helena Sorokin Ekenstein, Ida Ekenstein och Jennifer Ekenstein har yrkat att Magnus Bohman och Grytnäs Gräv ska förpliktas att solidariskt betala skadestånd till var och en av dem med 20 000 kr avseende sveda och värk. Stina Ekenstein har begärt skadestånd med 60 000 kr.

Anledningen till att målsägandenas skadeståndsanspråk skiljer sig åt är att Helena Sorokin Ekenstein, Ida Ekenstein och Jennifer Ekenstein har fått försäkringsersättning med 40 000 kr vardera. Stina Ekenstein, som var sex år då hon förlorade sin pappa, har inte fått någon försäkringsersättning med hänvisning till att hon inte besökte en psykolog efter olyckan, vilket var ett krav för att försäkringsersättning skulle utgå.

Av rättsfallet ”Den schabloniserade anhörigersättningen” NJA 2017 s. 1208 p. 15 framgår att en anhörig till en person som avlidit på grund av brott har rätt till ersättning för sveda och värk motsvarande ett års akut sjuktid med annan vård än sjukhusvård samt att det schabloniserade beloppet avseende dödsfall som inte orsakats uppsåtligen uppgår till 30 000 kr.

Var och en av målsägandena i detta mål har alltså som utgångspunkt rätt till skadestånd med 30 000 kr avseende sveda och värk. Helena Sorokin Ekenstein, Ida Ekenstein och Jennifer Ekenstein har emellertid fått försäkringsersättning som överstiger det schabloniserade beloppet om 30 000 kr. Det har inte kommit fram att det finns grund för att bestämma skadestånden till envar av dem till ett högre belopp. De har därför inte rätt till ytterligare skadestånd. När det gäller Stina Ekenstein är det utrett att hon hade kunnat få försäkringsersättning om hon, som angavs i villkoren, fått besöka en psykolog. Inte heller hon kan därför tillerkännas det begärda skadeståndet.

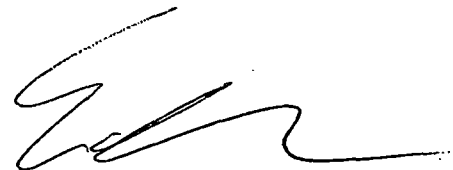
Målsägandenas skadeståndsyrkanden ska alltså ogillas redan på grund av det nu anförda. Det saknas därför skäl att pröva frågan om Magnus Bohman mot bakgrund av bestämmelsen i 4 kap. 1 § skadeståndslagen är ersättningsskyldig för den skada som han vållat i tjänsten.

Kostnader för rättsliga biträden

Vid denna utgång ska Magnus Bohman och Grytnäs Gräv förpliktas att ersätta staten kostnaderna för den offentliga försvararen i tingsrätten och hovrätten. Det finns enligt hovrätten skäl att sätta ned Magnus Bohmans återbetalningsskyldighet något.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2022-05-12

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Christina Jacobsson, referent, f.d. rådmannen Håkan Larson och tf. hovrättsassessorn Emil von Schinkel samt nämndemännen Lars Norén och Sinikka Suutari.

FALU TINGSRÄTT

Enhet 1

1:8

DOM

2019-12-16

meddelad i

Falun

Mål nr: B 1462-18

1

BILAGA A

PARTER

Tilltalad

Leif MAGNUS Bohman, 19680731-7190
Lingärdesvägen 19
775 50 Krylbo

Offentlig försvarare:

Advokat Catharina Wikner
Advokatfirman Wikner KB
Slaggatan 13
791 71 Falun

Åklagare

Kammaråklagare Helena Eckerrot Flodin
Åklagarmyndigheten
Riksenheten för Miljö- och Arbetsmiljömål Stockholm
Box 57
101 21 Stockholm

Målsägande

1. Ida Ekenstein
Nisshyttan 9
783 90 Säter

Målsägandebiträde:

Advokat Lina Staaf Stigsson
Advokaterna Bergh & Staaf KB
Kyrkogatan 6
792 30 Mora

2. Jennifer Ekenstein
Stocksbro 74
783 92 Stora Skedvi

Målsägandebiträde:

Advokat Lina Staaf Stigsson
Advokaterna Bergh & Staaf KB
Kyrkogatan 6
792 30 Mora

822-20

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 102	Kullen 4	023-482 00	023-482 80	måndag - fredag
791 23 Falun		E-post: falu.tingsratt@dom.se		08:00-16:00
		www.domstol.se/falu-tingsratt , för info om vår personuppgiftsbehandling		

3. Stina Ekenstein
Nisshyttan 9
783 90 Säter

Målsägandebiträde:
Advokat Lina Staaf Stigsson
Advokaterna Bergh & Staaf KB
Kyrkogatan 6
792 30 Mora

4. Helena Sorokin Ekenstein
Nisshyttan 9
783 90 Säter

Målsägandebiträde:
Advokat Lina Staaf Stigsson
Advokaterna Bergh & Staaf KB
Kyrkogatan 6
792 30 Mora

DOMSLUT

Åtal som den tilltalade frikänns från

Arbetsmiljöbrott, grovt brott, 3 kap 7 § 2 st och 10 § brottsbalken
2018-02-19

Skadestånd

1. Helena Sorokin Ekensteins skadeståndsyrkande avslås.
2. Jennifer Ekensteins skadeståndsyrkande avslås.
3. Ida Ekensteins skadeståndsyrkande avslås.
4. Stina Ekensteins skadeståndsyrkande avslås.

Sekretess

Sekretessen enligt 21 kap. 1 § och 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för uppgifterna på sidorna 1–23 i aktbilaga 15 ska bestå i målet.

Ersättning

1. Catharina Wikner får ersättning av staten med 170 925 kr. Av beloppet avser 136 620 kr arbete, 120 kr utlägg och 34 185 kr mervärdesskatt.
2. Lina Staaf Stigsson får ersättning av staten för arbete som målsägandebiträde med 76 973 kr. Av beloppet avser 57 270 kr arbete, 3 795 kr tidsspillan, 513 kr utlägg och 15 395 kr mervärdesskatt.

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

Mål nr: B 1462-18

3. Staten ska stå för kostnaden för försvararen och målsägandebiträdet.
-

FALU TINGSRÄTT

Enhet 1

1:8

DOM

2019-12-16

meddelad i

Falun

Mål nr: B 1462-18

Motpart

Aktiebolaget Grytnäs Gräv, 556289-6943
Box 174
774 24 Avesta

Offentlig försvarare:

Advokat Catharina Wikner
Advokatfirman Wikner KB
Slaggatan 13
791 71 Falun

Åklagare

Kammaråklagare Helena Eckerrot Flodin
Åklagarmyndigheten
Riksenheten för Miljö- och Arbetsmiljömål Stockholm
Box 57
101 21 Stockholm

Målsägande

1. Ida Ekenstein
Nisshyttan 9
783 90 Säter

Målsägandebiträde:

Advokat Lina Staaf Stigsson
Advokaterna Bergh & Staaf KB
Kyrkogatan 6
792 30 Mora

2. Jennifer Ekenstein
Stocksbro 74
783 92 Stora Skedvi

Målsägandebiträde:

Advokat Lina Staaf Stigsson
Advokaterna Bergh & Staaf KB
Kyrkogatan 6
792 30 Mora

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

Mål nr: B 1462-18

3. Stina Ekenstein
Nisshyttan 9
783 90 Säter

Målsägandebiträde:
Advokat Lina Staaf Stigsson
Advokaterna Bergh & Staaf KB
Kyrkogatan 6
792 30 Mora

4. Helena Sorokin Ekenstein
Nisshyttan 9
783 90 Säter

Målsägandebiträde:
Advokat Lina Staaf Stigsson
Advokaterna Bergh & Staaf KB
Kyrkogatan 6
792 30 Mora

DOMSLUT

Skadestånd

1. Helena Sorokin Ekensteins skadeståndsyrkande avslås.
2. Jennifer Ekensteins skadeståndsyrkande avslås.
3. Ida Ekensteins skadeståndsyrkande avslås.
4. Stina Ekensteins skadeståndsyrkande avslås.

Betalningsskyldighet till staten

Talan om företagsbot avslås.

Sekretess

Sekretessen enligt 21 kap. 1 § och 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för uppgifterna på sidorna 1–23 i aktbilaga 15 ska bestå i målet.

Ersättning

Ersättning till försvarare och målsägandebiträde, se domsblankett för Magnus Bohman.

YRKANDEN M.M.

Åklagaren har yrkat ansvar enligt följande.

1. ARBETSMILJÖBROTT, GROVT BROTT

Aktiebolaget Grytnäs Gräv (nedan Grytnäs Gräv), 556289-6943, har den 19 februari 2018 bedrivit verksamhet med att anlägga en avloppsledning vid Broån i Hedemora, Hedemora kommun på uppdrag av Hedemora Energi AB.

Arbetsstagaren Thomas Ekenstein utförde vid tidpunkten arbetsuppgifter i ett för avloppsledningen grävt, cirka fyra (4) meter djupt schakt med branta väggar när ena sidan av schaktet plötsligt rasade in och begravde honom. Thomas Ekenstein avled på platsen.

Risken för ras hade identifierats och åtgärder för att förhindra ras hade angivits i den arbetsmiljöplan som Hedemora Energi AB upprättat för arbetet.

Aktiebolaget Grytnäs Gräv hade övertagit ansvaret för arbetsmiljöplanen men vid tidpunkten underlåtit att följa säkerhetsanvisningarna i densamma. Inga åtgärder hade vidtagits av Grytnäs Gräv för att förebygga rasrisken i den del av schaktet där aktuellt arbete utfördes. Arbetstagarna som utförde arbete, med och i schaktet saknade tillräckliga kunskaper om riskerna med det arbete de utförde och hade inte erhållit några instruktioner för arbetets säkra utförande. På arbetsplatsen saknades också en utsedd person med kunskap om geotekniska förhållanden för att leda arbetet. Om ovanstående brister åtgärdats hade rasrisken förebyggts och olyckan inte inträffat.

Magnus Bohman, har i egenskap av verkställande direktör och ansvarig för arbetsmiljön i bolaget, av oaksamhet underlåtit att kontrollera att de riskreducerande åtgärder som anvisats i upprättad och övertagen arbetsmiljöplan vidtagits. Han har vidare underlåtit att tillse att arbetstagarna erhållit de kunskaper och instruktioner som krävts för arbetets säkra utförande. Vidare har Bohman underlåtit att se till att en person med kunskap om geotekniska förhållanden varit utsedd att leda arbetet på platsen.

Magnus Bohman har därmed även, av oaksamhet, orsakat Thomas Ekensteins död.

Brottet är grovt då det aktuella arbetet varit mycket riskfyllt, risken identifierats i arbetsmiljöplanen, riskreducerande åtgärder enligt arbetsmiljöplanen inte vidtagits,

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

riskerna för denna typ av olycka varit allmänt känd i branschen samt de riskförebyggande föreskrifter som utfärdats av Arbetsmiljöverket inte följts. Försummelsen är av allvarligt slag och innefattar ett medvetet risktagande.

2. TALAN OM FÖRETAGSBOT (5000-K206318-18)

På grund av ovan angivet brott (åtalpunkt 1) begånget i utövning av näringsverksamhet yrkas att Aktiebolaget Grytnäs Gräv, 556289-6943, åläggs en företagsbot om 1 500 000 kr.

Brottet har begåtts av en person i ledande ställning grundad på befogenhet att företräda näringsidkaren eller fatta beslut på näringsidkarens vägnar eller av en person som annars haft ett särskilt ansvar för tillsyn och kontroll i verksamheten. Bolaget har inte gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten.

Målsägandena Helena Sorokin Ekenstein och Ida, Jennifer och Stina Ekenstein har yrkat skadestånd för sveda och värk innefattande psykiskt lidande. För Stina Ekenstein har det yrkade beloppet uppgått till 60 000 kr och för övriga till 20 000 kr. Skadeståndskraven har framställts mot både Magnus Bohman och Aktiebolaget Grytnäs Gräv att utges solidariskt. På skadeståndsbeloppen har yrkats ränta enligt 6 § räntelagen från, i första hand, brottsdatum, och i andra hand från delgivning av stämningsansökan.

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

DOMSKÄL

Bakgrund

Olyckan

Måndagen den 19 februari 2018 kl 11:06 inkom samtal till SOS Alarm. I den först upprättade anmälan i förundersökningen står följande.

INLEDNING

Patrull 25-1120 med Pa Edoff och Pa Owetz beordras till Broån i höjd med Åsgatan 114, då en person ringer och berättar att en person blivit begravd i jordmassor under ett markarbete.

BROTT

Vållande till annans död genom arbetsplatsolycka.

HÄNDELSE

Fyra personer utför markarbete och håller på att lägga ner avloppsrör ca 4 - 5 meter under marknivån. En person befinner sig nere i gropen när stora jordmängder faller ner från den ena jordvägen. Personen blir helt begravd i jordmassorna. De tre andra kollegorna hjälps åt att gräva fram den avlidne med grävmaskin och med spadar. De anträffar personen livlös, Han är blå i ansiktet och andas ej. SOS larmas.

Personal från räddningstjänsten går ner i gropen och ger första hjälpen samt syrgas, men kan ej kvarstanna pga rasrisk. Ambulanspersonal finns också på plats som konstaterar att inga ytterligare livräddande insatser kan göras.

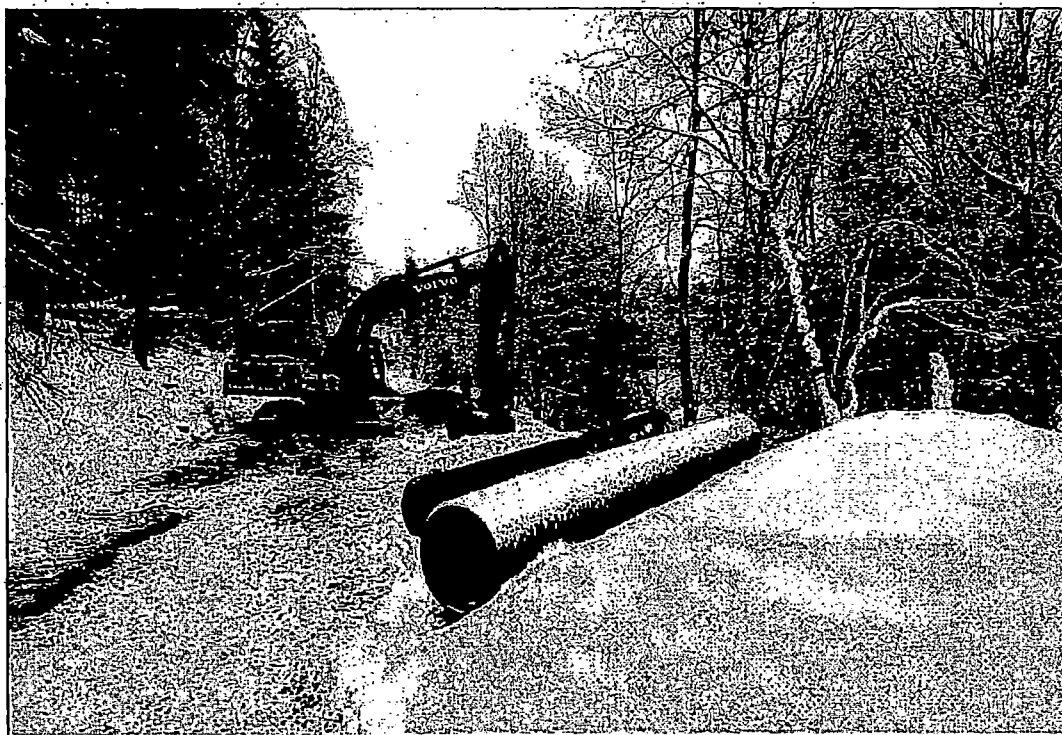
FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

Den avlidne var Thomas Ekenstein. Han var anställd i Aktiebolaget Grytnäs Gräv (nedan Grytnäs Gräv). Vid olyckstillfället arbetade företaget med att anlägga en ny avloppsledning på uppdrag av byggherren Hedemora Energi. Thomas Ekenstein befann sig vid tidpunkten för olyckan nere i ett uppgrävt schakt. Polis har i efterhand uppmätt schaktets djup till cirka tre meter. Bredden på schaktet var cirka 2,3 meter.

Ovanför schaktet låg en ås, en skogsslänt. Cirka två meter nedanför schaktet rann Broån. Schaktet hade grävts i en på platsen anlagd grusväg.

Figur 4

På vänster sida både framför och efter grävschaktet är marken sluttande och på höger sida om grusvägen, cirka två meter lägre ner rinner Broån. Den sluttande marken börjar vid Åsgatan och ner till det utgrävda schaktet är det cirka 100 meter.

Marken bestod av lerjord. När Thomas Ekenstein befann sig nere i schaktet rasade detta in från den sida som vette mot åsen. Thomas Ekenstein klämdes under rasmassorna så allvarligt att han avled.

På bilden ses schaktet någon dag efter räddningsinsatsen. I schaktet står en schaktsläde, också kallad spontkassett. Detta var en skyddsutrustning som tillhörde Grytnäs Gräv och skulle användas för att förhindra skador i samband med ras. När olyckan inträffade fanns denna cirka 30 meter bort från schaktet. Den kom sedan att användas av räddningspersonalen och fördes då ner i schaktet.

På bilden ses schaktet från grävmaskinen. Till höger i bild ses Broån.

Vidtagna åtgärder innan olyckan

Grytnäs Gräv hade erhållit uppdraget för projektet vid Broån från Hedemora Energi. Det hölls ett startmöte där Hedemora Energi överlämnade en arbetsmiljöplan till Grytnäs Gräv. Hedemora Energi angavs vara "BAS P" och Grytnäs Gräv "BAS U". BAS P är en förkortning för "byggarbetsmiljösamordnare för planering/projektering". BAS U står för "byggarbetsmiljösamordnare för utförandet".

Magnus Bohman närvarade vid startmötet som verkställande direktör i Grytnäs Gräv. Närvarade gjorde också Leif Lindström som var anställd som arbetsledare hos Grytnäs Gräv och som har hörts som vittne i målet. Vid startmötet närvarade för Hedemora Energi bland annat Sandra Sjögren, som också hon hörts som vittne i målet.

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

Inför startmötet hade Hedemora Energi, som BAS P, upprättat en arbetsmiljöplan. Den överlämnades vid startmötet av Hedemora Energi till BAS U. Leif Lindström har skrivit sin namnteckning på det sätt som framgår nedan.

Arbetsmiljöorganisation

Arbetsmiljösamordning för planering och projektering "BAS-P"

Arbetsmiljösamordnare – planering och projektering/ Företag Hedemora Energi AB	Ev. ytterligare kontaktpersoner Hedemora Energi, Per Gilén
Kontaktperson Hedemora Energi, (Bertil Karlsson)	Ev. ytterligare kontaktpersoner (Inom arbetsområdet Anders Höglund, Yvonne Liljeblom)

Arbetsmiljösamordning för utförandet "BAS-U"

Arbetsmiljösamordnare – Utförande / Företag Grytnäs Gräv AB	Ev. ytterligare kontaktpersoner XX
Kontaktperson (anslås) Leif Lindström	Ev. ytterligare kontaktpersoner XX

I arbetsmiljöplanen kan utläsas de risker som hade identifierats av Hedemora Energi. Där nämns bland annat arbete som innebär risk att begravas under jordmassor eller sjunka ner i lös mark.

Arbeten med särskild risk som kommer att förekomma	Ja	Nej
1. Åtgärder mot risk för fall till lägre nivå där nivåskillnaden är två meter eller mer	X	
2. Arbete som innebär risk att begravas under jordmassor eller sjunka ner i lös mark	X	
3. Arbete som kan medföra exponering för kemiska och biologiska ämnen	X	
4. Arbete som kan medföra exponering för joniserande strålning		X
5. Arbete i närheten av starka magnetfält		X

Hedemora Energi hade angett följande i arbetsmiljöplanen angående åtgärder mot just sådan risk.

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

2. Åtgärder mot risk för att begravas under jordmassor eller sjunka ner i lös mark

Byggsvecka XX	Plats Generellt för projektet	Arbetet utförs av (entreprenör)
Arbete / aktivitet Schaktningsarbeten, arbete i schaktgrop	Tänkbar skada Krosskada, kvävning	
<p>Åtgärder</p> <p>IDENTIFIERADE RISKER</p> <p><i>Utförandeskedet</i></p> <p>Risk för Jordras:</p> <ul style="list-style-type: none"> - i schakter som utförts med för brant släntlutning - i schakter med hög grundvattenyta eller vid regn - tung belastning av mark nära schaktöppning <p>Entreprenören kontrollerar risk för skred. AFS 1999:3 72§.</p> <p>Säkerhetsförberedelser för transporter och arbete</p> <p><i>Transporter</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Tung trafik och utrustning ska förläggas på säkert avstånd från schaktgrav, tex genom avspärming med barriärblock. * Hållgjut underlag för tunga fordon och utrustning. * Markstabiliseringsåtgärder utförs beroende på jordart. <p><i>Arbete - metoder och utrustning</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Schaktning utförs anpassade efter jordart, schaktdjup, grundvattennivå, vibrationer, belastning av massor, maskiner och väderleksförhållanden m m. * kontrollera att tillräcklig släntlutning finns, att schaktväggar är säkra samt att lösa föremål inte ligger löst ovanpå schaktkanten. * Är släntlutningen inte tillräcklig för att garantera rasrisk så ska skyddsutrustning såsom spontlåda eller likvärdigt användas. /Huvacklinnader, spont vid behov för att säkra från ras.. * Var uppmärksam på inlagrade skikt med låg hållfasthet. * Ledningsgrav skall hållas fri från vatten. * Schakter ska stå öppna så kort tid som möjligt. * Schaktmassor, material och fordonstrafik ska hållas på avstånd från schaktgropen så att de inte orsakar ras. * Säkerställ utrymningsväg. * Håll ögonkontakt med grävmaskinförare. <p>Information och upplysningar</p> <p>AFS 1981:15 6-14§§ Skydd mot skada genom ras</p> <p>Handboken schakta säkert</p>		
Planering och projektering utförd av: Hedemora Energi Bertil Karlsson		Signering BAS-P / BAS-U BK
Arbetet med denna risk slutfört den:		Signering BAS-U

- * Är släntlutningen inte tillräcklig för att garantera rasrisk så ska skyddsutrustning såsom spontlåda eller likvärdigt användas. /Nivåskillnader spont vid behov för att säkra från ras.

I denna punkt finns en text som ses svagt på grund av att den gulmarkerats. Texten lyder "/Nivåskillnader spont vid behov för att säkra från ras.". Texten har lagts till av Sandra Sjögren inför startmötet.

Arbetsmiljöplanen har i tiden därefter anslagits i en koja/bod vid arbetsplatsen vid Broån.

Både företrädare för Hedemora Energi och företrädare för Grytnäs Gräv ska ha varit medvetna om markförhållandena på platsen, även om ingen geoteknisk undersökning hade utförts. Arbetet ansågs av båda parter vara förenat med stora risker, varför det hade beslutats att arbetet skulle utföras på löpande räkning så att ingen tidspress uppstod för arbetstagarna.

När olyckan inträffade hade arbetet pågått en tid. Man hade under arbetet varit nere på schaktdjup om uppemot åtta meter och då ska schaktsläde/spontkasset ha använts. Den aktuella dagen hade arbetstagarna gemensamt gjort bedömningen att skyddsutrustningen inte behövdes.

Magnus Bohman har gått med på att han varit ansvarig för arbetsmiljön i sin roll som verkställande direktör. Han har dock uppgett att han delegerat detta ansvar till arbetsledaren Leif Lindström och att denne undertecknat arbetsmiljöplanen som "BAS U". Enligt Magnus Bohman skulle undertecknandet ha inneburit att Leif Lindström övertagit ansvaret för arbetsmiljöuppgifterna på arbetsplatsen vid Broån. Magnus Bohman har också hänvisat till Leif Lindströms arbetsbeskrivning där det i beskrivningen omnämns "Arbetsmiljöansvarig enligt BAS U som delegeras från arbetschef".

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

Arbetsbeskrivning

Arbetsledare / Platschef

- Medverka till en god och trivsamt stämning på arbetsplatsen. Motivera medarbetare att göra sitt bästa.
- Arbetsmiljöansvarig enligt BAS U som delegeras från arbetschef.
- Rida till att unnolord kvalitetsplan följs och att egenkontroller skrivs samt att närmar är

Magnus Bohmans inställning till brottsmisstanke och yrkade skadestånd

Magnus Bohman har förnekat brott. I första hand har gjorts gällande att det varit en ren olyckshändelse som inte orsakats av någons vållande. I andra hand är Magnus Bohman inte ansvarig, då arbetsmiljöansvaret delegerats till Leif Lindström.

Det är korrekt att Grytnäs Gräv har övertagit ansvaret enligt arbetsmiljöplanen, men det är inte korrekt att man inte vidtagit några åtgärder. Rasreducerande åtgärder har vidtagits, arbetstagarna har varit informerade om riskerna och hade god utbildning och lång erfarenhet. Det saknades en person med kunskap om geotekniska förhållanden, men ansvaret för detta låg kvar på Hedemora Energi som "Bas P". Magnus Bohman är VD, men han var inte ansvarig för arbetsmiljön i projektet eftersom han delegerat detta ansvar till Leif Lindström.

Skadeståndsyrkandena har bestritts. Det vitsordas att de anhöriga ingår i kretsen som har rätt till skadestånd. Magnus Bohman är dock arbetstagare och ska inte vara skadeståndsskyldig. Målsägandena, undantaget Stina Ekenstein, har också redan blivit ersatta av sitt försäkringsbolag upp till de belopp som enligt praxis ska utgå. Ranta vitsordas från dagen för delgivning av stämningsansökan.

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

Aktiebolaget Grytnäs Grävs inställning till talan om företagsbot och yrkade skadestånd.

Talan om företagsbot har bestritts. I första hand har inget brott begåtts. I andra hand har företaget gjort vad som skäligen kan krävas för att förebygga olyckan.

Skadeståndsyrkandena har bestritts, se de grunder som anförts för Magnus Bohman.

Bevisning

Åklagaren har åberopat den bevisning som framgår av stämningsansökan, *bilaga 1*.

Magnus Bohman har åberopat den bevisning som framgår av bevisuppgift, *bilaga 2*.

I målet hörda personer har i huvudsak berättat följande.

Magnus Bohman

Han har varit i branschen sedan 1989 och har kunskaper om hur man schaktar säkert. När han började på Grytnäs Gräv var han först anläggningsarbetare och har därefter arbetat sig uppåt. Han har varit arbetsledare, platschef och Bas U på olika arbetsplatser. Från år 2010 till år 2012 eller år 2013 var han arbetschef och därefter blev han VD. Utöver rollen som VD agerar han arbetschef för vissa av arbetslagen och det var han som var arbetschef för arbetet på olycksplatsen. Han hade därför direktkontakt med arbetsledare på platsen.

Vid startmötet var det han och Leif Lindström som representerade Grytnäs Gräv. På mötet väcktes frågan om vem som skulle vara Bas U och han uppgav att det var

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

Leif Lindström. De gick gemensamt igenom arbetsmiljöplanen, men inte de föreskrifter som den hänvisade till. Därefter tog Leif Lindström emot arbetsmiljöplanen och skrev på.

Han anser att företaget har gjort det som krävs så länge det ser till att nödvändig skyddsutrustning finns på arbetsplatsen. Det är Leif Lindströms ansvar att se till att skyddsutrustningen faktiskt används. Leif Lindström har blivit delegerad arbetsmiljöansvar genom arbetsbeskrivningen för arbetsledare i bolaget. Bolaget brukar utse arbetsledaren på arbetsplatsen till att vara Bas U och att vara kontaktperson för Bas U är detsamma som att vara arbetsmiljöansvarig. Den uppfattningen har delats av alla inblandade.

Han har ingen förklaring hur olyckan kunde hända. Torsdagen före olyckan var företagsledningen och arbetstagarna överens om att spontkassetter skulle användas. Arbetstagarna har lång erfarenhet och spontkassetter är inget nytt för dem. Bolaget har hela tiden sagt att de skulle användas och han förstår inte varför arbetstagarna inte använt dem. Den första delen av sträckan som skulle schaktas var mer extrem och sedan var det bättre, men det var sagt att spontkassetter skulle användas hela vägen.

Det har aldrig varit problem tidigare och han ser inte att det skulle ha förelegat någon kompetensbrist. Efter olyckan har alla arbetstagare fått gå kursen Schakta Säkert i enlighet med Arbetsmiljöverkets krav, men det finns inget generellt krav på att man ska gå kursen. För denna typ av arbete är det ingen skillnad på att vara arbetsledare och att vara schaktansvarig. Det är Bas U som ansvarar för att hålla sig informerad om arbetsmiljöverkets föreskrifter, vilket har behandlats i kursen som Leif Lindström gått igenom. Handboken Schakta Säkert fanns inte tillgänglig på arbetsplatsen.

Det fanns en riskbedömning med i arbetsmiljöplanen och han tycker att det saknades anledning att göra tillägg i den. Företaget gjorde ingen egen bedömning, utan tog över den riskbedömning som Bas P gjort. När arbetsmiljöplanen tagits över är det Bas U:s uppgift att jobba med den.

Företaget arbetar aktivt med arbetsmiljön. Vid varje byggmöte, där även representanter från beställaren medverkar, finns en stående punkt med benämningen "arbetsmiljö". Han och Leif Lindström var närvarande vid byggmötena, men inte de övriga arbetstagarna. Vid mötena tillfrågades Leif Lindström om det fanns någon erinran angående arbetsmiljöfrågor. Byggmötena kunde vara antingen en gång i månaden eller varannan vecka, beroende på beställarens önskemål. Han tror att det var byggmöte en gång i månaden för detta jobb.

Utöver startmötet hann de genomföra ett byggmöte innan olyckan inträffade. På det byggmötet konstaterades att spontkassetter skulle användas, men det påtalades inga arbetsmiljöproblem.

Bolaget har haft mycket jobb åt Hedemora Energi genom tiderna. Det har alltid varit samma upplägg med startmöten och överlämnande till Bas U. Vid tre tidigare arbeten har Leif Lindström varit arbetsledare. Han har aldrig tvivlat på Leif Lindströms kompetens och företaget bedömde att Leif Lindströms arbetslag var lämpligast för det här jobbet. De hade ingen tidspress eftersom företaget kommit överens med Hedemora Energi om att göra jobbet på löpande räkning. Det fanns inte heller några andra planerade jobb som arbetslaget skulle vidare till. Det vore således inte till företagets nackdel om arbetet drog ut på tiden. Arbetet var en utförandeentreprenad.

Lars Perers

Han blev styrelseordförande för Grytnäs Gräv år 2017 i och med att en tidigare styrelseledamot gått bort. Han var revisor för bolaget innan han blev styrelseledamot. Han deltar i ledningsmöten där arbetsledarna rapporterar hur de olika projekten fortskrider. När avvikelser uppkommer får ledningen veta vad som har hänt och vad det beror på.

Styrelsen har delegerat verksamheten och driften av företaget till Magnus Bohman som VD. Magnus Bohman har styrelsens förtroende att delegera ansvar vidare i organisationen för den löpande verksamheten. Styrelsen lägger sig inte i det. Magnus Bohman är endast suppleant i styrelsen, men deltar i styrelsearbetet. Styrelsen arbetar kontinuerligt med arbetsmiljö och han tycker inte att de kunde ha gjort på annat sätt för att förhindra olyckan. Varken han eller Magnus Bohman kan förklara hur olyckan kunde ske

De har påbörjat ett systematiskt arbetsmiljöarbete, men det är Magnus Bohman som ansvarar för det. Han kände inte till att bolaget fått kritik från Arbetsmiljöverket för att de saknat systematiskt arbetsmiljöarbete.

Arne Hallgren

Han har ägnat hela sitt arbetsliv åt Grytnäs Gräv. Företaget grundades år 1957 och han jobbade med diverse saker tills han gjorde sin militärtjänst. Efter fullgjord militärtjänst blev han arbetsledare från år 1963 till år 1971 och arbetschef från år 1971 till år 1977. Därefter förvärvade han bolaget och var VD i 25 år. Han är 76 år, sitter fortfarande i styrelsen och försöker vara bollplank åt de övriga i bolaget. Han brukar besöka arbetsplatser och kolla att det fungerar med kvalitet och med säkerhet. Säkerhet ligger honom varmt om hjärtat. Redan år 1978 köpte han in de

två första spontkassetterna eftersom han insåg att det är någonting som man måste ha. Numera har de sju eller åtta stycken för att kunna ha till hands när det blir farligt. På olycksdagen var det ingen spontkassett på plats i gropen, men den fanns tillgänglig på platsen. Han har varit noggrann med att arbetstagarna ska använda dem och ibland påtalat det. Det aktuella arbetet var farligt och spontkassett behövdes hela vägen. De krävde även att få göra jobbet på löpande räkning av säkerhetsskäl.

Han besökte arbetsplatsen tre gånger. Första gången höll de på att göra förberedande arbete och schakta av. Andra gången var det riktigt djupt och farligt. Då använde de två spontkassetter och han påtalade för Leif Lindström att det fanns fler spontkassetter att tillgå om de behövde. Tredje gången hade de kommit ifrån den djupaste delen och då berättade Thomas Ekenstein och Sören Andersson att det gick jättebra och att det inte var så farligt längre. De höll på att fylla igen delar av schaktet. Han sa "använd spont grabbar, det här är ingenting att leka med". Han är säker på att han använde de orden. Det var på fredagen före olyckan. Hade de använt spontkassetter så hade olyckan aldrig kunnat hända. Schaktet låg i ett ravinområde där det inte gick att släntluta.

Daniel Andersson

Han är son till Sören Andersson, som arbetade som grävmaskinist på olycksplatsen. När olyckan inträffade var han 17 år och hade jobbat som praktikant på Grytnäs Gräv i ungefär en månad. Han körde dumper och hjälpte till med andra arbetsuppgifter, ibland nere i schaktet. Han minns inte riktigt om han fick gå igenom några säkerhetsföreskrifter innan han började jobba, men han tror att de gick igenom vissa. Arbetsledaren Leif Lindström bestämde vad alla skulle göra och hämtade utrustning för arbetet.

Han vet att det är farligt att arbeta med schaktning eftersom väggarna kan rasa. Han har alltid varit förberedd på att det kan smälla till när som helst. Man kan skydda sig med spontkassetter, men de hade kommit överens om att de inte skulle använda sådana eftersom de hade passerat det värsta och de trodde att det var säkert att arbeta utan skydd.

Det hade varit lite småras från schaktväggen före olyckan. Hela arbetslaget tyckte ändå att det såg säkert ut eftersom det inte var lika djupt och inte lika mycket ras som tidigare. Han har jobbat i djupare schakt tidigare, men då har de använt spontkassett. Han hade nyss börjat jobba och gjorde som de andra sa. Där och då tyckte han att det verkade säkert. De satte ner spontkassett om det började rasa eller om någon kände sig orolig, men på olycksdagen var det ingen som kände oro.

De pratade varje dag om hur det såg ut i schaktet. Leif Lindström var själv aldrig nere i schaktet, så det var huvudsakligen de övriga arbetstagarna som avgjorde när spontkassett skulle användas. Det tar längre tid att arbeta med spontkassett än utan.

Han känner till reglerna om arbetsmiljöplan. Man ska läsa igenom arbetsmiljöplanen och gå igenom alla risker. Arbetslaget gick inte igenom arbetsmiljöplanen tillsammans och han minns inte om de gick igenom den var för sig.

Torbjörn Sandvik

Han har jobbat i branschen i ungefär 20 år. Han gick en lärlingsutbildning hos PEAB i Stockholm och fick på det viset sitt yrkesbevis, varefter han fortsatte att arbeta i Dalarna. Han började på Grytnäs Gräv år 2010. Han hade jobbat tidigare med alla de andra i arbetslaget, förutom Daniel Andersson som var ny på jobbet. Arbetet på olycksplatsen var ett vanligt arbete. De utför ofta liknande arbeten och

de har muntliga instruktioner om hur de ska arbeta. Därutöver har de en arbetsmiljöplan på platsen. De har alltid som regel att de läser igenom arbetsmiljöplanen innan de startar ett projekt.

Han vet att man ska ha tillräcklig släntlutning eller använda spontkassett för att undvika ras vid schaktning. Han har för sig att det stod i planen att de skulle använda någon av dessa metoder. De använde inte spontkassetten när olyckan inträffade eftersom de inte tyckte att den behövdes. De gjorde tillsammans en bedömning varje dag för att avgöra om spontkassett behövde användas. Bedömningen gjorde de utifrån sin arbetserfarenhet. Just då tyckte de att de hade passerat den värsta sektionen på jobbet och att det kändes mycket bättre.

Han var själv nere i schaktet minuter före olyckan. De såg alltid till att ha en man i schaktet och två man ovanför. Detta eftersom man aldrig ska lämna någon ensam i ett schakt och man inte ska vara nere i schaktet längre än nödvändigt. Ingen kände sig tvingad att gå ner i schaktet. Ledningen har uppmanat dem att använda godkända slänter eller spontkassett vid behov och Arne Hallgren besökte arbetsplatsen en dag när de använde spontkassett.

Han vet inte om arbetsledaren på platsen var schaktansvarig. Han vet inte heller vem som var arbetsmiljöansvarig på arbetsplatsen. De brukade gå igenom jobbet med Leif Lindström varje morgon. Leif Lindström var därmed delaktig i beslutet att inte använda spontkassett, men det var de övriga i arbetslaget också. De diskuterade varje dag hur de skulle lägga upp arbetet och vilka verktyg som skulle användas.

Han har nu gått kursen Schakta Säkert. Det är svårt att avgöra om han skulle gjort en annan bedömning idag. Han tänker förstås annorlunda efter det som hänt, men det är lätt att säga efteråt att man skulle agera annorlunda. Han har utfört liknande arbete tidigare, både hos Grytnäs Gräv och hos PEAB. Han kan inte påstå att arbetet

har skilt sig åt från hur det tidigare har gått till på andra arbetsplatser. Det har inte varit kutym att man har en utsedd schaktansvarig.

Sören Andersson

Han är grävmaskinist och har egen grävmaskin och egen firma. Han har jobbat i branschen i 30 år. Vid olyckstillfället var han inhyrd för att gräva för Grytnäs Gräv, vilket han brukar bli ofta. Han hade arbetat med personerna i arbetslaget förut och han hade sin son, Daniel Andersson, med sig. Det var beställaren som bestämde var man skulle gräva, men det var arbetstagarna på plats som bedömde hur grävningen skulle gå till och vilka risker som förelåg. De fick information om riskerna från arbetsledaren, som i sin tur fått information från beställaren. Det fanns en arbetsmiljöplan och någon form av kontrakt på arbetsplatsen. Han kommer inte ihåg vad som stod i arbetsmiljöplanen, men han tror att han följde anvisningarna i den. Varje morgon pratade arbetslaget ihop sig om risker och annat kring arbetet och det var Leif Lindström som bestämde hur arbetet skulle utföras.

Han har inte varit med om den här typen av olycka förut. De använde spontkassett när det var djupt och de bedömde att det behövdes. Han tycker att det kan anses börja bli djupt när djupet är ungefär 2,5–3 meter. Det hade inte varit något tecken på ras tidigare, så de bedömde att det var säkert. Bedömningen gjorde arbetstagarna på plats tillsammans. Han hade ingen särskild kunskap för riskbedömningar vid schaktning. Om man inte använde schaktkassett släntade man kanterna för att garantera säkerheten. Det hade man gjort på platsen, men uppenbarligen inte tillräckligt. Han tyckte inte att det var lodräta väggar.

Han har gått kursen Schakta Säkert efter olyckan, men han vet inte om han hade gjort en annan bedömning efter att ha gått kursen. Vid något tillfälle besökte personer från företagsledningen arbetsplatsen och de hade inga särskilda synpunkter

annat än att arbetslaget skulle iaktta försiktighet och använda spontkassett när det kändes otryggt. Han kände sig trygg i att de hade gjort en korrekt bedömning.

Det var speciella markförhållanden på platsen. Det var omöjligt att förutse olyckan eftersom de grävt så långt i samma mark och det inte varit några liknande rastendenser tidigare.

Leif Lindström

Han började i branschen i slutet på 1970-talet och har jobbat på Grytnäs Gräv sedan år 1985. Han blev arbetsledare runt år 2000. Han kommer inte ihåg om han fick gå några särskilda kurser när han blev arbetsledare.

På arbetsplatsen ledde han jobbet, såg till att det fanns material och hade kontakt med beställaren. Han var på arbetsplatsen varje dag, men åkte ibland iväg för att hämta utrustning. Arbetslaget jobbar i grupp och fattar gemensamma beslut om vad som ska göras, även om han själv har en titel som arbetsledare.

Han var kontaktperson för Bas U, vilket han också skrivit på arbetsmiljöplanen. Han är inget proffs på arbetsmiljöarbete och hade ingen formell delegation för arbetsmiljöansvaret. Om det blev det problem hade han litteratur som han kunde använda för att läsa sig till lösningen. Han vet inte om han kände till att en arbetsmiljöansvarig kan ha ett straffrättsligt ansvar vid tidpunkten för olyckan.

Han jobbar efter arbetsmiljöplanen, om han inte ser att den behöver revideras. Han kan inte svara på om han jobbar efter Arbetsmiljöverkets föreskrifter. Han utgår ifrån arbetsmiljöplanen och om han undrar någonting så frågar han personer på företaget.

Han var inte på plats när olyckan hände. När han var på plats gjorde han en kontinuerlig bedömning av arbetsmiljön. Det är inte en person som bestämmer, utan hela arbetslaget gör bedömningar under resans lopp. Man satte ner spontkassett om någon tyckte att det inte såg bra ut i schaktet. Bedömningarna gjordes utifrån arbetstagarnas erfarenhet. Det är hans uppfattning att man generellt brukar arbeta så.

Han hade inte läst handboken Schakta Säkert före olyckan. Den kan ha funnits tillgänglig, men han hade inte sett den. Efter olyckan har han gått kursen Schakta Säkert och han tror inte att han skulle ha gjort en annan bedömning om han gått kursen innan. Det fanns inte en schaktansvarig person på plats som handboken föreskriver. Den teoretiska kunskapen från handboken eller kursen hade ingen på platsen. Arbetstagarna gick efter den rutin som de hade sedan tidigare för schaktning.

Han var med på startmötet och tog emot arbetsmiljöplanen, läste igenom den och skrev på. Han ser det som att han var arbetsmiljöansvarig på plats, men han hade ingen skriftlig delegation. När han har skrivit på arbetsmiljöplaner som kontaktperson har tagit på sig ett ansvar, men han har inte haft fullständig insikt i vad som ingår i hans arbetsuppgifter.

Christer Eriksson

Han är anläggare och blev så småningom skyddsombud på Grytnäs Gräv, där han har arbetat sedan år 2000. Han har tidigare erfarenhet av liknande arbete. När olyckan inträffade hade han varit skyddsombud något år. Som skyddsombud gör han besök på arbetsplatserna och följer ett protokoll med punkter som ska prickas av. Han kontrollerar att företaget gör egna riskbedömningar och att arbetstagarna läser arbetsmiljöplanen och skriver på den.

Han gjorde ett besök på den aktuella arbetsplatsen före olyckan. Han tittade på hela arbetsplatsen, men schaktet var just då igenlagt. Han kommer inte ihåg om arbetstagarna hade skrivit på arbetsmiljöplanen. Han har ingen uppfattning om varför man hade kringgått säkerhetsföreskrifterna på arbetsplatsen vid tidpunkten för olyckan. De hade tillgång till spontkassetter, men använde dem uppenbarligen inte. Spontkassett ska användas när man inte kan slänta kanterna tillräckligt. Riskerna bedöms av arbetstagarna på plats. Det kan ingen annan göra.

Arbetstagarna har inte gjort något annat än att schakta och gräva, så de bör kunna bedöma riskerna utifrån sin yrkeserfarenhet. De som jobbar med schaktning är utbildade, även om de inte hade gått just kursen Schakta Säkert. Var och en är på så vis sitt eget skyddsombud.

Han såg ingenting som väckte några farhågor när han undersökte arbetsplatsen. Schaktet var då igenlagt, men spontkassetter fanns på plats. Han förutsatte att de användes. Han kommer inte ihåg om han vidarebefordrade de uppgifterna till ledningen, men det är tänkt att ledningen ska få del av uppgifterna från besöket. Leif Lindström var arbetsledare på platsen och skulle vara Bas U.

Företaget hade ett systematiskt arbetsmiljöarbete vid tiden för olyckan. Han vet inte hur man hade fördelat arbetsmiljöarbetet i företaget eller om någon delegation hade skett. Han hade inte sett några formella delegationer. Han har ingen aning vem som hade arbetsmiljöansvaret på olycksplatsen. Företaget hade gjort en riskbedömning i och med att de tagit dit spontkassetterna. Han vet inte om företaget hade gjort en skriftlig riskbedömning, men det brukar göras. Han är inte med när riskbedömningarna görs och han vet inte hur man gör dem. Han har inte varit inblandad i arbetet på den aktuella arbetsplatsen.

Mikael Eklund

Han har arbetat på Grytnäs Gräv sedan år 1986. Hans arbetsuppgifter har bestått i allt som innefattar anläggning. Han blev arbetschef år 2014, men har arbetat som arbetsledare och platschef i ungefär tio år dessförinnan. Som arbetschef ska han vara behjälplig med alla frågor som arbetsledarna stöter på, men han har inget personalansvar. Han är chef över arbetsledarna ute på plats i de projekt han blivit tilldelad. Han var inte arbetschef för arbetet på olycksplatsen. Det var Magnus Bohman. Han hade inget delegerat arbetsmiljöansvar vid olyckstillfället och har inte haft arbetsmiljöansvar på andra projekt heller. Det delegeras till den som utför jobbet på plats.

När man kommer ut på projektet blir det Bas U som tar över ansvaret för arbetsmiljön genom att man tar över arbetsmiljöplanen på startmötet. Enligt hans uppfattning hade Leif Lindström arbetsmiljöansvaret för projektet. Om man blir tilldelad arbetsuppgiften Bas U innefattar det arbetsmiljöansvaret. En Bas U-utbildning, eller motsvarande för Bas P, är en tvådagarskurs som tar upp lagar och regler och hur man tillämpar Arbetsmiljöverkets författningssamling. Det är grunden för att man ska kunna utföra Bas U-arbetet korrekt. Det är ganska tunga kurser och arbetsledarna har gått både Bas U-kursen och Bas P-kursen. Han är skapligt insatt i reglerna kring schaktning och han gick nyligen kursen Schakta Säkert. Man kan få motsvarande kunskaper genom arbetslivserfarenhet.

Sandra Sjögren

Hon är utbildad kemiingenjör och jobbar på Hedemora Energi sedan ungefär 13 år. Hon jobbar som VA-chef och hanterar vissa tekniska aspekter vid upphandlingar. Det enda som stack ut vid det aktuella arbetet var att man tyckte att det var särskilt viktigt med arbetsmiljön eftersom det fanns skarpa slänter på platsen. Inom VA-

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

sektorn brukar man slänta för att det inte ska rasa. Om det inte går att åstadkomma flacka slänter, så jobbar man med spontkassetter. På grund av de höga nivåskillnaderna i marken på arbetsplatsen beslöt de att man skulle schakta ner flera nivåer för att eliminera slänt.

Hon har haft ett samarbete med Grytnäs Gräv under alla 13 år hon jobbat på Hedemora Energi. Det har förekommit liknande projekt tidigare och de har inte haft någon anledning att misstro eller rika kritik mot bolagets hantering av sin personal.

När arbetet i fält påbörjas tar Bas U över ansvaret. Bas U är normalt en person och den personen ska vidta säkerhetsåtgärder och samordna personalstyrkan kring arbetsplatsen. Det normala är att det kommer små tillägg till arbetsmiljöplanen och eftersom entreprenören inte hade lagt till så mycket i det här fallet förutsatte hon att de var nöjda med arbetsmiljöplanen.

Vid startmötet var Magnus Bohman och Leif Lindström närvarande. De gick igenom handlingarna, ritningsunderlag, hur arbetet ska göras på säkert sätt och annan planering. Därefter lämnade de över arbetsmiljöplanen. Hon hade gjort tillägg i gul text angående sådant som var viktigt att tänka på, bland annat spontkassett. Hon skrev "spont vid behov" eftersom det i vissa fall kunde ha schaktats ner och släntats så mycket att rasrisken eliminerats och spontkassett därför inte behövdes. Det är personalen som genom sin egen kompetens behöver kunna avgöra när rasrisken är eliminerad.

Leif Lindström skulle ta på sig samordnaransvaret på platsen och vara Bas U. Hon förstod det som att han var införstådd med sitt ansvar. Det förväntades att Leif Lindström skulle gå igenom arbetsmiljöplanen med sin personal och göra tillägg när så behövdes. Det gjordes ingen geoteknisk undersökning på platsen, utan man hade koll på läget genom tidigare erfarenheter. Hon tror inte att en geoteknisk undersökning hade gjort någon skillnad, men Hedemora Energi hade kunnat

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

bekosta en sådan om så begärdes av Grytnäs Gräv. Geotekniska undersökningar är ovanliga, men förekommer. Hon tror inte att Bas U fattar beslut om att inhämta geoteknisk undersökning, utan det torde vara bolaget i sin helhet. Oavsett resultatet från en sådan undersökning hade man landat i att man ska använda spontkassett när kanterna är raka. De diskuterade inte om någon särskild skulle vara schaktansvarig. Tidigare har Bas U alltid varit schaktansvarig.

På grund av de dåliga förutsättningarna för slänthlutning förutsatte hon att man arbetade med spontkassett på platsen. Hon var på arbetsplatsen två gånger, men då pågick inget arbete och det var ingen spontkassett i schaktet. Schakten var ungefär två meter djupa och hade ganska raka kanter, men det fanns spontkassetter i närheten. Hon har sett schaktet efter olyckan och hon tycker inte att de hade en bra slänthlutning, utan det var en självklarhet att det skulle användas spontkassett. Hon har inte fått någon förklaring till varför så inte skedde.

De hade inte frågat Grytnäs Gräv om personalen hade gått kursen Schakta Säkert, men hon har tidigare sett papper på att arbetsledarna har gått utbildningen om Bas U och Bas P och att de därmed hade likvärdig kompetens som hon. Hon tror inte att de ansåg att det var säkert att arbeta utan kassetten. Hon skulle säga att raka kanter aldrig är säkra.

Jens Skantz

Han jobbar på Arbetsmiljöverket i Falun sedan 8 år tillbaka. Han rekryterades eftersom han har bakgrund inom byggbranschen. Han är byggnadsingenjör och har jobbat i branschen merparten av sitt yrkesliv. Han åkte till olycksplatsen dagen efter olyckan. Efter det har han haft kontakter med Grytnäs Gräv och med Hedemora Energi.

På olycksplatsen försökte han få en bild över det inträffade. Han undersökte och dokumenterade naturen, omgivningarna, schaktet och arbetsmiljöplanen. Det låg en stor ås och en å intill schaktet som orsakade ett marktryck, vilket kan försämra schaktets stabilitet. Schaktet saknade släntlutning. När släntlutning inte sker ska man använda spontkassett för att hindra ras. Marken bestod av lera, vilket är ett förrädiskt material. Leran kan rasa på ett ögonblick, till skillnad från exempelvis sand och morän som normalt ger förvarningar i form av småras.

Det fanns spontkassett på platsen, men den låg oanvänd på sidan om och var täckt av snö. Det fanns en mindre spontkassett i ett annat schakt, men var enligt hans uppfattning felmonterad. En korrekt använd spontkassett hade sannolikt förhindrat olyckan.

Arbetsmiljöplanen fanns på plats. Vid planeringsskedet ska Bas P göra riskbedömning och fundera på vad som kan göras åt riskerna. Sedan ska Bas U göra en bedömning från entreprenörens sida. Hedemora Energi hade identifierat risken och konstaterat att spontkassett skulle användas. Entreprenören hade ansvaret att följa detta.

Grytnäs Gräv hade fått ansvaret att vara Bas U. Bas U är en roll där man går in och företräder beställaren och utför uppgifter för beställarens räkning. Det är beställaren som utser Bas U och rollen som Bas U faller egentligen på bolaget, men man utser en kontaktperson som utför rollen i praktiken. Uppdraget är att för beställarens räkning säkerställa god arbetsmiljö på arbetsplatserna. Uppdraget som Bas U är inte detsamma som arbetsgivarens arbetsmiljöansvar.

Systematiskt arbetsmiljöarbete är ett krav för alla arbeten och innebär att man systematiskt ska ta ställning till förekommande risker. Grytnäs Gräv uppgav att man hade påbörjat ett systematiskt arbetsmiljöarbete år 2017 och att man inte hade någon fördelning av arbetsmiljöansvaret. Det låg helt hos VD:n. I mindre företag är

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

detta inte helt ovanligt, men en arbetsfördelning kan tydliggöra vilka uppgifter som ska genomföras i arbetsmiljöarbetet. Man kan inte delegera arbetsmiljöansvaret till själva rollen som Bas U. De krav som han ställde på bolaget har numera uppfyllts, varför Arbetsmiljöverkets ärende är avslutat.

När man får ett uppdrag som Bas U behöver man kartlägga vilka arbetsuppgifter som hör till rollen. Därför ställde han krav på att företaget skulle ta fram underlag för att förtydliga Bas U:s uppdrag. Han berörde också ansvarsfördelningen i bolaget. Han tror att VD:n förstod vad arbetsmiljöansvar och delegering innebar. I Arbetsmiljöverkets föreskrifter står det att ett schaktarbete ska ledas av en kompetent person. Den personen behöver inte ha arbetsmiljöansvar, men ska leda schaktarbetet.

Han bedömer att kunskapskravet uppfylls om man går kursen Schakta Säkert. Den uppfattning han har är att Aktiebolaget Grytnäs Gräv inte har tillgodosett det behovet hos arbetstagarna förrän efter att krav ställdes från Arbetsmiljöverket. Som han uppfattade det fanns ingen egen riskbedömning av arbetet, vilket ska ske genom det systematiska arbetsmiljöarbetet.

I arbetsmiljöplanen för man in kända risker och åtgärder mot dessa. Man ska exempelvis se till att all besiktningspliktig utrustning är besiktigad och göra andra kontroller. Hans uppfattning var att arbetsmiljöplanen var i stort orörd sedan den övertagits från beställaren. Den var inte ett levande dokument, vilket den ska vara. Löpande riskbedömningar ska genomföras och dokumenteras, även om de inte föranleder någon åtgärd.

Tingsrättens bedömningar

Magnus Bohman står åtalad för arbetsmiljöbrott. Åklagaren har gjort gällande följande i gärningsbeskrivningen som tingsrätten har att utgå från.

- Magnus Bohman varit ansvarig för arbetsmiljön i bolaget.
- Han har av oaktsamhet underlåtit att kontrollera att de riskreducerande åtgärder som föreskrivits i arbetsmiljöplanen har vidtagits.
- Han har underlåtit att tillse att arbetstagarna fått de kunskaper och instruktioner som krävts för arbetets säkra utförande.
- Han har underlåtit att se till att en person med kunskaper om geotekniska förhållanden utsetts att leda arbetet på platsen.
- Han har därmed, av oaktsamhet, orsakat Thomas Ekensteins död.

Enligt 3 kap. 2 § första stycket arbetsmiljölagen (1977:1160) skall arbetsgivaren vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagaren utsätts för ohälsa eller olycksfall. Av 3 kap. 2 a § första stycket samma lag framgår att arbetsgivaren skall systematiskt planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att arbetsmiljön uppfyller föreskrivna krav på en god arbetsmiljö. Arbetsgivaren skall utreda arbetsskador, fortlöpande undersöka riskerna i verksamheten och vidta de åtgärder som föranleds av detta.

Magnus Bohman har såsom verkställande direktör i Grytnäs Gräv haft ansvar för arbetsmiljöuppgifterna enligt arbetsmiljölagen. Han har sedan haft möjlighet att delegera dessa uppgifter vidare.

Magnus Bohman har uppgett att han i nu aktuellt projekt hade delegerat arbetsmiljöuppgifterna till arbetsledaren Leif Lindström. Denne hade enligt Magnus Bohman åtagit sig att vara BAS U och hade övertagit arbetsmiljöplanen

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

från BAS P samt undertecknat arbetsmiljöplanen. Magnus Bohman har också hänvisat till Leif Lindströms arbetsbeskrivning där det anges att Leif Lindström ska vara "Arbetsmiljöansvarig enligt BAS U som delegeras från arbetschef." Magnus Bohman har uppgett att han i detta fall varit den arbetschef som gjort denna delegation. Leif Lindström har för sin del uppgett att han aldrig fått någon delegation, och att han endast undertecknat arbetsmiljöplanen som kontaktperson för Aktiebolaget Grytnäs Gräv.

En delegering kan vara skriftlig, muntlig eller konkludent. En otydlig delegering innebär att ansvaret ligger kvar på den som skulle ha klargjort delegeringen. En delegering av arbetsmiljöuppgifter kan emellertid också följa med övriga arbetsuppgifter eller den ställning som en befattningshavare har. Underställda befattningshavare kan ha ett visst ansvar för säkerheten på arbetsplatsen om det även utan uttrycklig delegering följer med deras arbetsuppgifter eller ställning, se bland annat Högsta domstolens domar i NJA 2004 s 34 och NJA 2004 s 80. Enligt Tommy Iseskog, Arbetsmiljöansvar, kap. 4.5.2 och kap. 9.3 i den digitala upplagan, är det "sannolikt naturligt att en arbetsledare - som ju sköter den dagliga ledningen och fördelningen av arbetet" - ska sköta mycket av arbetsgivarens arbetsmiljöuppgift rörande tillsyn. Detta innefattar bland annat att avbryta farligheter och ingripa mot slarv med skyddsutrustning,

Magnus Bohman har uppgett att man från bolagets sida varit mycket tydlig med att spontkassett skulle användas hela tiden eftersom arbetet på platsen var farligt. Han har uppgett att detta togs upp på startmötet samt vid efterföljande byggmöten där Leif Lindström i båda fallen deltog. Man hade från bolagets sida också krävt att arbetet skulle utföras på löpande räkning, eftersom arbetet var farligt och inte fick stressas fram så att säkerheten eftersattes. Det har också framhållits att kravet på skyddsutrustning i form av spontkassett tydligt framgick av arbetsmiljöplanen som Leif Lindström undertecknade.

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

Leif Lindström hade mycket lång erfarenhet som arbetsledare för just den typ av arbetsuppgifter som skulle utföras, samt hade även genomgått utbildning rörande uppgifter som BAS U. Magnus Bohman har tillsett att skyddsutrustning tillhandahölls och att det i arbetsmiljöplanen tydligt framgick att sådan skulle användas. Leif Lindström har också varit med på de möten där man påtalat att spontkassett alltid skulle användas. Magnus Bohman har under dessa omständigheter kunnat förlita sig på att arbetsledaren Leif Lindström kontrollerade att de riskreducerande åtgärder som föreskrivits i arbetsmiljöplanen vidtogs samt att denne gav de instruktioner till arbetstagarna som krävdes för arbetets säkra utförande. Magnus Bohman har således inte varit oaktsam i detta avseende.

Magnus Bohman har inte heller varit oaktsam när han utgått från att arbetstagarna hade de kunskaper som krävdes för arbetets säkra utförande, eftersom personerna som arbetade på platsen, Daniel Andersson undantagen, hade mycket lång erfarenhet av arbetsuppgifterna. Arbeten hade också utförts av dem under många år utan att någon olycka inträffat tidigare. Det är inte heller bevisat annat än att arbetstagarna faktiskt hade de kunskaper som krävdes för arbetets säkra utförande.

När det slutligen gäller påståendet att Magnus Bohman varit oaktsam genom att han underlåtit att utse en person med kunskaper om geotekniska förhållanden att leda arbetet på platsen, så var de geotekniska förhållandena på platsen kända. Det kan därför inte anses oaktsamt av Magnus Bohman att inte utse en sådan person. Det är heller inte sannolikt att det skulle ha förhindrat olyckan att ha haft en person med geotekniska kunskaper på platsen.

Magnus Bohmans agerande kan sammantaget inte bedömas ha varit oaktsamt. Han ska därför frikännas från åtalet.

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

När det gäller talan om företagsbot bygger den på att brott har begåtts under åtalspunkten 1. Tingsrätten har kommit fram till att Magnus Bohman inte har begått ett brott. Talan om företagsbot ogillas därför.

Med denna utgång i målet lämnas också yrkandena om skadestånd utan bifall.

Övrigt

Den ersättning som begärts av försvarare och målsägandebiträde är skälig med hänsyn till målets art och omfattning. Kostnaden ska stanna på staten.

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE, se *bilaga 3* (TR-01)

Överklagande (ställt till Svea hovrätt) senast den 7 januari 2020.

På tingsrättens vägnar

Katarina Lindström

Skiljaktig mening finns, se nästa sida.

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

SKILJAKTIG MENING

Rådmannen Katarina Lindström och nämndemannen Lars-Olov Eriksson var skiljaktiga och anförde följande.

Magnus Bohman har som verkställande direktör haft ansvar för det systematiska arbetsmiljöarbetet i bolaget. Det innefattar en skyldighet att leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att arbetsmiljön uppfyller föreskrivna krav på en god arbetsmiljö. Det innefattar också en skyldighet att fortlöpande undersöka riskerna i verksamheten och vidta de åtgärder som föranleds av detta. Ansvaret för det systematiska arbetsmiljöarbetet hade inte delegerats till Leif Lindström, vare sig denne varit BAS U eller endast kontaktperson för BAS U.

Av arbetsmiljöverkets utredning har framkommit att det funnits brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Av vittnesuppgifter från arbetstagarna har också framgått att man i många år arbetat på ett sätt som medfört risker. Detta då det var vanligt förekommande att man överlät åt den enskilde arbetstagaren nere i groppen/schaktet att avgöra om skyddsutrustning skulle användas, utifrån om situationen kändes obehaglig eller inte.

Det framstår som självklart att detta arbetssätt riskerar att leda till en olycka av det slag som nu inträffat, eftersom man med åren kommer att invaggas i en falsk trygghet för varje gång som ingen olycka sker. Det är också naturligt att de anställda med tiden kommit att bli avtrubbade inför de risker som fanns, varför de till slut kommit att ta risker som de knappast skulle ha gjort när de först började med arbetsuppgifterna.

I målet har stått klart att arbetstagarna valt att arbeta utan skyddsutrustning i ett schakt som var cirka tre meter djupt, på en plats där marken bestod av lerjord och där det fanns en ovanliggande slänt på ena sidan och en slänt ned till en å på den

andra. Att man valt att avstå från skyddsutrustning under sådana omständigheter har berott på att man ansåg att något behov av skyddsutrustning inte fanns.

Bedömningen att skyddsutrustningen inte behövdes synes ha grundats på att man tidigare under projektet arbetat på mer än dubbla djupet utan att något ras inträffat, varefter man nu "bara" var nere på ett djup om cirka 3 meter. Arbetstagarna kände sig säkra och då gjorde de bedömningen att det inte fanns något behov av skyddsutrustning.

Att arbetstagarna gjorde denna typ av bedömningar av om skyddsutrustning behövdes har som nämnts inte varit något unikt för projektet vid Broån, utan är något som har pågått i många år. Det är inte bevisat att Magnus Bohman känt till att man arbetade på det sättet. Som ansvarig för arbetsmiljön i företaget har det dock ålegat honom att, genom ett systematiskt arbetsmiljöarbete, undersöka riskerna i arbetet och vidta de åtgärder som föranleddes av det som då framkom. Han borde ha känt till att arbetstagarna under lång tid haft det ovan nämnda arbetssättet när det gällde att avgöra om skyddsutrustning skulle användas eller inte. Praktikanten Daniel Andersson hade, som exempel, fått kännedom om detta redan efter mycket kort tid på arbetsplatsen.

Om Magnus Bohman hade känt till detta arbetssätt hade han haft en skyldighet att vidta åtgärd, inte minst när det gällde det farliga arbete som skulle utföras vid Broån. Det hade ålegat honom att tydliggöra för arbetstagarna att skyddsutrustning skulle användas hela tiden i detta särskilt farliga projekt, utan undantag och utan egna bedömningar utifrån vad som "kändes" säkert. Magnus Bohman har uppgett att man från arbetsgivarens sida hade klargjort att spontkassett skulle användas hela tiden, men av vittnesförhör med arbetstagarna har framgått att man inte fått information om att man skulle arbeta på något annat sätt än tidigare och att instruktionen från arbetsgivaren var att man skulle använda spontkassett "vid behov", en formulering som också återfinns i arbetsmiljöplanen - "Nivåskillnader spont vid behov för att säkra från ras".

FALU TINGSRÄTT
Enhet 1
1:8

DOM
2019-12-16

B 1462-18

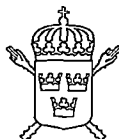
Om Magnus Bohman hade känt till arbetssättet kring användande av skyddsutrustning hade han också behövt tillse att instruktionen i arbetsmiljöplanen blivit en annan, eftersom den formulering som gjordes där, öppnat upp för skönsmässiga avgöranden av arbetstagarna.

Magnus Bohman har som ansvarig för arbetsmiljön i bolaget bort känna till vilket arbetssätt som tillämpades av arbetstagarna sedan många år tillbaka. Att ett systematiskt arbetsmiljöarbete inte utförts, vilket medfört att han saknat kännedom om arbetstagarnas arbetssätt, gör honom inte mindre oaktsam och kan inte fria honom från ansvar.

Magnus Bohman har, som åklagaren gjort gällande i gärningsbeskrivningen, varit ansvarig för arbetsmiljön i bolaget. Han har också, på det sätt som gjorts gällande i gärningsbeskrivningen, underlåtit att tillse att arbetstagarna fått de instruktioner som krävs för arbetets säkra utförande i projektet vid Broån. Att han underlåtit att tillse detta har varit oaktsamt av honom.

Det finns inget som talar för att arbetstagarna skulle ha låtit bli att använda skyddsutrustning, om de fått en tydlig instruktion om att den skulle användas hela tiden och utan undantag i projektet vid Broån och att det inte var tillåtet att göra egna bedömningar utifrån om situationen kändes obehaglig eller inte. Om skyddsutrustningen hade använts hade olyckan inte inträffat. Magnus Bohman har därför av oaktsamhet orsakat Thomas Ekensteins död.

Enligt vår bedömning skulle Magnus Bohman dömas för arbetsmiljöbrott. Omständigheterna har dock inte sammantaget varit sådana att brottet skulle bedömas som grovt.

ÅKLAGARMYNDIGHETEN
Nationella åklagaravdelningen
Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål
Kammaråklagare Helena Eckerrot Flodin

Ansökan om stämning

2019-08-16

Bilaga 1

Sida 1(5)

Handling 124

Ärende AM-24709-18

Handläggare 840F-20

Ange dessa uppgifter vid kontakt med myndigheten

ÅKLAGARBUNDEN

Falu tingsrätt
Enhet 1,1:8
Box 102
791 23 FALUN

FALU TINGSRÄTT
1:8

INKOM: 2019-08-16
MÅLNR: B 1462-18
AKTBIL: 12

TR mål: B 1462-18
Handl.: MILJ

1	Tilltalad: efternamn och alla förnamn		Tilltalsnamn	Yrke/titel
	Bohman, Leif Magnus		Magnus	
	Personnr	Medborgare i	Telefon	Tolkbehov
	19680731-7190	Sverige		
	Adress			
Lingärdesvägen 19 775 50 KRYLBO				
Offentlig försvarare/ombud				
Wikner, Catharina, Advokatfirman Wikner AB, Slaggatan 13, 791 71 FALUN				
Frihetsberövande m.m.				
Delgivningsuppgifter				
2	Motpart, juridisk person			
	Aktiebolaget Grytnäs Gräv			
	Org nr	Säte	Telefon	Tolkbehov
	556289-6943	Avesta kommun, Dalarnas län		
	Adress			
Box 174, 774 24 Avesta				
Offentlig försvarare/ombud				
Wikner, Catharina, Advokatfirman Wikner AB, Slaggatan 13, 791 71 FALUN				
Frihetsberövande m.m.				
Delgivningsuppgifter				

Ansvarsyrkanden m.m.

ARBETSMILJÖBROTT, GROVT BROTT (5000-K206318-18)

Målsägande

1. Helena Sorokin Ekenstein som företräds av målsägandebiträde: Lina Staaf Stigsson, c/o Advokatfirman Bergh & Staaf KB, Kyrkogatan 6, 792 30 MORA
2. Ida Ekenstein, född år 2001
3. Jennifer Ekenstein, född år 1996
4. Stina Ekenstein, född år 2011

Målsägandena underrättas om åtalet

Gärning

Aktiebolaget Grytnäs Gräv (nedan Grytnäs Gräv), 556289-6943, har den 19 februari 2018 bedrivit verksamhet med att anlägga en avloppsledning vid Broån i Hedemora, Hedemora kommun på uppdrag av Hedemora Energi AB.

Arbetstagaren Thomas Ekenstein utförde vid tidpunkten arbetsuppgifter i ett för avloppsledningen grävt, cirka fyra (4) meter djupt schakt med branta väggar när ena sidan av schaktet plötsligt rasade in och begravde honom. Thomas Ekenstein avled på platsen.

Risken för ras hade identifierats och åtgärder för att förhindra ras hade angivits i den arbetsmiljöplan som Hedemora Energi AB upprättat för arbetet.

Aktiebolaget Grytnäs Gräv hade övertagit ansvaret för arbetsmiljöplanen men vid tidpunkten underlätit att följa säkerhetsanvisningarna i densamma. Inga åtgärder hade vidtagits av Grytnäs Gräv för att förebygga rasrisken i den del av schaktet där aktuellt arbete utfördes. Arbetstagarna som utförde arbete, med och i schaktet saknade tillräckliga kunskaper om riskerna med det arbete de utförde och hade inte erhållit några instruktioner för arbetets säkra utförande. På arbetsplatsen saknades också en utsedd person med kunskap om geotekniska förhållanden för att leda arbetet. Om ovanstående brister åtgärdats hade rasrisken förebyggts och olyckan inte inträffat.

Magnus Bohman, har i egenskap av verkställande direktör och ansvarig för arbetsmiljön i bolaget, av oaktsamhet underlätit att kontrollera att de riskreducerande åtgärder som anvisats i upprättad och övertagen arbetsmiljöplan vidtagits. Han har vidare underlätit att tillse att arbetstagarna erhållit de kunskaper och instruktioner som krävts för arbetets säkra utförande. Vidare har Bohman underlätit att se till att en person med kunskap om geotekniska förhållanden varit utsedd att leda arbetet på platsen.

Magnus Bohman har därmed även, av oaktsamhet, orsakat Thomas Ekensteins död.

Brottet är grovt då det aktuella arbetet varit mycket riskfyllt, risken identifierats i arbetsmiljöplanen, riskreducerande åtgärder enligt arbetsmiljöplanen inte vidtagits, riskerna för denna typ av olycka varit allmänt kända i branschen samt de riskförebyggande föreskrifter som utfärdats av Arbetsmiljöverket inte följts. Försummelsen är av allvarligt slag och innefattar ett medvetet risktagande.

Lagrum

3 kap 7 § 2 st och 10 § brottsbalken

72, 74 och 76 §§ Arbetsmiljöverkets föreskrift (AFS 1999:3) om byggnads- och anläggningsarbete, 7 och 8 §§ Arbetsmiljöverkets föreskrift (AFS 2001:1) om systematiskt arbetsmiljöarbete, 6-14 §§ Arbetarskyddsstyrelsens

författningssamling (AFS 1981:15) om skydd mot skada genom ras samt 9 och 12 §§ Arbetsmiljöverkets föreskrift (AFS 2006:4) om användning av arbetsutrustning

2 TALAN OM FÖRETAGSBOT (5000-K206318-18)

På grund av ovan angivet brott (åtalpunkt 1) begånget i utövning av näringsverksamhet yrkas att Aktiebolaget Grytnäs Gräv, 556289-6943, åläggs en företagsbot om 1 500 00 kr.

Brottet har begåtts av en person i ledande ställning grundad på befogenhet att företräda näringsidkaren eller fatta beslut på näringsidkarens vägnar eller av en person som annars haft ett särskilt ansvar för tillsyn och kontroll i verksamheten. Bolaget har inte gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten.

Lagrum

36 kap 7 § brottsbalken.

Bevisning

Muntlig bevisning

1. Förhör med tilltalade **Magnus Bohman**, som förnekat brott.

Vittnesförhör med fyra arbetstagare från Grytnäs Gräv som arbetat på olycksplatsen aktuell dag samt om sina kunskaper om, och den information om riskerna med den aktuella arbetsuppgiften de erhållit till styrkande av att det funnits brister hos arbetstagarna på dessa områden.

2. **Daniel Andersson**
3. **Torbjörn Sandvik**
4. **Sören Andersson**
5. **Leif Lindström, arbetsledare**

Vittnesförhör med

6. **Christer Eriksson**, skyddsombud. Eriksson skall höras om arbetet som skyddsombud för Grytnäs Gräv för att styrka att det funnits brister i bolagets skyddsarbete.
7. **Sandra Sjögren**, VA-chef, Hedemora Energi AB samt utsedd BAS-P för aktuellt projekt. Sjögren skall höras om sina kontakter med Grytnäs Gräv i samband med upphandlingen av projektet samt upprättande av arbetsmiljöplanen och överlämnade av densamma till Grytnäs Gräv. Med förhöret skall styrkas att risker och problem med arbetets utförande diskuterats och att anvisningar om arbetets säkra utförande angivits.
8. **Jens Skantz**, inspektör Arbetsmiljöverket. Skantz skall höras om sina iakttagelser på olycksplatsen samt om sina kontakter med Grytnäs Gräv och vidare vilka brister ha sett vid inspektionerna. Med förhöret skall

styrkas att bolaget inte vidtagit några skyddsåtgärder mot ras och att berörda arbetstagare saknat tillräcklig och relevant kunskap avseende riskerna med arbetet samt vilken kunskap arbetstagarna borde ha erhållit. Vidare skall visas hur ansvaret för arbetsmiljön hanterats/fördelats i bolaget

9. **Mikael Eklund**, arbetschef, Grytnäs Gräv. Eklund skall höras om sin roll som arbetschef i bolaget. Med förhöret skall styrkas att Eklund inte erhållit något delegerat arbetsmiljöansvar samt att han därmed inte heller själv delegerat något sådant ansvar

Skriftlig bevisning

1. Polisens fotografier från olycksplatsen (förundersökningsprotokollet s. 8-40) för att visa hur det aktuella schaktet konstruerats.
2. Anmälan från Arbetsmiljöverket (förundersökningsprotokollet s. 44-47) för att styrka att Grytnäs Gräv underlåtit att vidtaga säkerhetsåtgärder som kunnat förhindra ras
3. Arbetsmiljöplan upprättad av Hedemora Energi AB för omläggning av avlopp längs Broån, Hedemora (förundersökningsprotokoll s.59 och 60-85) för att styrka att rasrisken identifierats och påtalats i planen, att arbetsmetoder och säkerhetsutrustning angivits för arbetets säkra utförande samt hänvisningar gjorts till Arbetsmiljöverkets föreskrifter och handboken "schakta säkert".
4. Arbetsmiljöverkets Beslut 2018-04-12 (Förundersökningsprotokollet s. 103-105) för att styrka att arbetsmiljöverket förbjudit fortsatt verksamhet om inte rasrisken kan anses obefintlig och om inte den som gör den aktuella bedömningen har geotekniska kunskaper
5. Organisationsskiss (förundersökningsprotokoll s. 147) för att styrka ansvarsfördelningen i Grytnäs Gräv
6. Protokoll över platsundersökning (förundersökningsprotokollet s. 156-163) för att visa det grävda schaktets utformning, bredd och djup.
7. Arbetsbeskrivning, Arbetsledare (förundersökningsprotokollet s. 209-210) för att styrka att för det fall arbetsledare skulle komma att ha arbetsmiljöansvar skulle detta delegeras från arbetschef.

Tilläggsprotokoll, Bilaga B

8. Handbok – Schakta Säkert (Tilläggsprotokollet s. 118-244) för att styrka att riskerna vid schaktning är väl kända samt att risken med smala schakt och brant släntlutning finns beskrivna.

SEKRETESS

Tilläggsprotokoll Bilaga A

1. Fotografier från olycksplatsen (Tilläggsprotokoll s. 1-9) för att styrka utseendet på schaktet vid tidpunkten för olyckan.
2. Rapport från Rättsmedicinsk obduktion (Tilläggsprotokoll s. 10-23) för att styrka att arbetstagaren Thomas Ekenstein avlidit av de skador han erhöll vid det aktuella raset

Handläggning

Beräknad tidsåtgång för förhandlingen: cirka tre dagar

Behov av teknisk utrustning i rätten: åklagaren medför egen dator

Följande personalia bör inhämtas: personutredning

Huvudförhandlingsplan:

Total tid för förhör kan komma att uppgå till mellan 8 – 9 tim.

Förhör kan hållas i den ordning som anges i stämningsansökan

Falun den 17 november 2019

Falu tingsrätt
Enhet 1

FALU TINGSRÄTT	
1:8	
INKOM:	2019-11-18
MÅLNR:	B 1462-18
AKTBIL:	47

Bevisuppgift i tingsrättens mål nr B 1462-18

I egenskap av offentlig försvarare för Magnus Bohman och Aktiebolaget Grytnäs Gräv får jag härmed avge följande bevisuppgift.

Förhör med styrelseledamoten Lars Perers angående organisationen särskilt med avseende på säkerheten för personal för att motbevisa åklagarens påstående om brottslig gärning.

Vittnesförhör med Mikael Eklund angående bolagets delegation samt vilken utbildning arbetsledarna genomgått för att visa att de erhållit tillräckliga och goda kunskaper för sina arbetsuppgifter innefattande jämväl arbetsmiljöansvaret såsom BAS U.

Vittnesförhör med Sandra Sjögren angående hennes samarbete med bolaget över tid samt innebörden av arbetsmiljöansvaret vid det aktuella projektet för att visa att ansvaret var delegerat till arbetsledare.

Vittnesförhör med styrelseledamoten och tillika ägaren Arne Hallgren angående bolagets organisation samt hans kontakter med arbetslaget som utförde arbetet vid Broån för att tydliggöra att samtliga arbetstagare varit medveten om vilka säkerhetsregler som gällde vid utförandet av arbetet. *Arne Hallgren är vidtalad och beredd att inställa sig till tingsrätten. Undertecknad kan meddela honom tidpunkten.*

Skriftlig bevisning mm

Försvaret kommer sakframställningsvis gå igenom delar av förundersökningsprotokollet för att utveckla grunderna för bestridandet. Vidare kommer försvaret sakframställningsvis även beröra bifogade handlingar.

1. Protokoll över onsdagsmöte
2. Administrativa föreskrifter avseende Broån – omläggning avlopp, utförandeentreprenad.

Som ovan
Catharina Wikner

SVERIGES DOMSTOLAR

Hur man överklagar

Dom i brottmål, tingsrätt

TR-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis.

Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen, och det är kopplat en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd för skadeståndsdelen om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- hovrätten meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstadomstolen.se